

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105002/B/2023/36122176489787140

REAKCIA USA NA VZOSTUP ČÍNY

Bakalárska práca

2023

Alica Koval'ová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

REAKCIA USA NA VZOSTUP ČÍNY

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy
Študijný odbor: Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov
a hospodárskej diplomacie
Vedúci záverečnej práce: Mgr. Juraj Ondriaš, PhD.

Bratislava 2023

Alica Kovaľová

Čestné prehlásenie

Čestne prehlasujem, že som bakalársku prácu na tému „Reakcia USA na vzostup Číny“ vypracovala samostatne, a uviedla som všetku použitú literatúru.

Bratislava, 26.4.2023

.....
Podpis autora práce

Pod'akovanie

Chcela by som sa pod'akovať môjmu školiteľovi Mgr. Jurajovi Ondriašovi, PhD. za usmerňovanie a odbornú pomoc pri písaní mojej bakalárskej práce. V neposlednom rade by som chcela pod'akovať aj mojej sestre Mgr. Monike Kovaľovej za pomoc a podporu.

Abstrakt

KOVAČOVÁ, Alica: *Reakcia USA na vzostup Číny*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. – Vedúci záverečnej práce: Ondriaš, Juraj, Mgr., PhD. Bratislava: FMV, 2023, 50.

V bakalárskej práci sa venujeme analýze vzťahu medzi USA a Čínou. Taktiež sa zaoberáme rozdielnym vplyvom jednotlivých politik niekoľkých amerických prezidentov, ktoré počas niekoľkých desaťročí viedli k odlišným reakciám USA na ekonomický vzostup Číny. Cieľom práce je priblížiť vzťah medzi USA a Čínou. Pozreli sme sa na pozadie jednotlivých reakcií USA a na to, ako sa Číne vôbec podarilo stať sa svetovou veľmocou. Práca pozostáva z teoretickej a praktickej časti. V teoretickej časti venujeme pozornosť politikám najvýznamnejších lídrov Číny. Taktiež bližšie rozoberáme ekonomickú situáciu a reformy tohto štátu, vďaka ktorým ekonomika Číny vzrástla. V praktickej časti sa venujeme charakteristike významných reakcií USA na rast Číny z hľadiska obchodu, bezpečnosti a vojenskej sily a prognóze vývoja vzťahu medzi USA a Čínou. Výsledkom riešenia danej problematiky je zhodnotenie, že dve svetové veľmoci, USA a Čína, sú na sebe v konečnom dôsledku ekonomicky závislé, hoci medzi nimi prebiehala neustály súboj o prvenstvo v oblastiach obchodu, technologického pokroku a vybavenia vojenskej sily.

Kľúčové slová: Čína, USA, medzinárodný obchod, Taiwan

Abstract

KOVAĽOVÁ, Alica: Reaction of the USA to the Rise of China - University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. Bratislava: FMV, 2023, 50.

In this bachelor thesis we analyse the relationship between the US and China. We also examine the differential impact of the various policies of several US presidents over several decades, which have led to different US responses to China's economic rise. The aim of this thesis is to bring the US-China relationship into focus. We have looked at the background of the different US responses and how China managed to become a world power in the first place. The thesis consists of a theoretical and a practical part. In the theoretical part we pay attention to the policies of China's most prominent leaders. We also take a closer look at the economic situation and the reforms of this state, thanks to which China's economy has grown. In the practical section, we characterize the major U.S. responses to China's rise in terms of trade, security, and military power and forecast the evolution of the U.S.-China relationship. As a result of addressing the issue at hand, we assess that the world's two superpowers, the U.S. and China, are ultimately economically interdependent, although there has been a constant struggle between them for primacy in the areas of trade, technological advancement, and the equipping of military power.

Keywords: China, U.S., international trade, Taiwan

Obsah

Úvod	10
1 Politiky najvýznamnejších lídrov Číny	11
1.1 Východisková situácia Číny.....	11
1.2 Významné reformy- 4 modernizácie a politika „otvorených dverí“	12
1.3 Momentálne postavenie Číny.....	13
2 Cieľ práce, Metodika práce a metódy skúmania	16
3 Reakcia USA na významné míľniky Číny	17
3.1 Obchodné vzťahy medzi USA a Čínou.....	17
3.1.1 Zákon o vzťahoch medzi USA a Čínou z roku 2000	17
3.1.2 Vzťahy USA a Číny počas globálnej finančnej krízy	22
3.1.3 Obchodná vojna.....	25
3.1.4 Bidenove opatrenia voči Číne – zaradovanie na čiernu listinu, sankcie	27
3.2 Vojensko-bezpečnostné vzťahy	29
3.2.1 Spor o Juhočínske more.....	29
3.3 Taiwan.....	32
3.3.1 Politika jednej Číny	32
3.3.2 Tri krízy v Taiwanskom prielive	33
3.3.3 Posilňovanie vzťahov medzi USA a Taiwanom.....	34
4 Prognózy vývoja vzťahu medzi USA a Čínou	37
4.1 Spomaľovanie ekonomického rastu Číny	37
4.2 Rast vojenskej sily Číny.....	39
4.3 Môže Taiwan spôsobiť vojnu medzi Čínou a USA?.....	41
Záver	43
Zoznam použitej literatúry	45

Zoznam grafov a tabuliek

Graf 1: Čína - Vývoz tovaru a služieb (v bežných USD)	13
Graf 2: Rast HDP Číny (ročne v %)	14
Graf 3: HDP na základe parity kúpnej sily, podiel na svete (v %)	25
Tabuľka 1: Obchod s tovarom USA s Čínou (v miliardách USD, nominálne)	19
Tabuľka 2 : Podporené a zrušené pracovné miesta v USA súvisiace s obchodom USA s Čínou (v tisícoch pracovných miest)	19

Zoznam skratiek

ČLR	Čínska ľudová republika
IPEF	Indo-tichomorský hospodársky rámec
NATO	Organizácia Severoatlantickej zmluvy
OSN	Organizácia Spojených národov
TPP	Transpacifické partnerstvo
USA	Spojené štáty americké
USD	Americký dolár
WTO	Svetová obchodná organizácia

Úvod

V našej bakalárskej práci sme venovali pozornosť ekonomicko-politickému vzťahu USA a Číny, politike amerických a čínskych lídrov a reakciám USA na ekonomický vývoj Číny. Analyzovali sme ekonomické, politické, obchodné a vojenské vzťahy medzi USA a Čínou, a načrtli sme prognózy vývoja vzťahu USA a Číny.

V prvej kapitole sme sa zaoberali východiskovou situáciou Číny, politikami najvýznamnejších lídrov Číny a jej momentálnym postavením. Druhá kapitola definuje stanovené ciele a metodiku písania práce. V tretej kapitole sme rozobrali jednotlivé reakcie USA na postupný vzostup Číny a analyzovali sme vojensko-bezpečnostné vzťahy medzi USA a Čínou. V poslednej kapitole sme sa zamerali na prognózy vývoja vzťahu medzi oboma veľmocami.

Aktuálnosť tejto práce spočíva v tom, že vzťah medzi USA a Čínou je jedným z najdôležitejších bilaterálnych vzťahov súčasnosti. Číne sa podarilo transformovať z chudobnej krajiny na jednu z najsilnejších ekonomík sveta, a to prirodzene ohrozuje dlhoročné postavenie USA predovšetkým v ekonomickej oblasti.¹ Za ekonomickým úspechom Číny nestojí iba jej vstup do medzinárodných organizácií, ale aj globálna finančná kríza, ktorá výrazne oslabilu ekonomiku USA.

Vážne problémy, ktoré negatívne poznačili vzťah USA a Číny, boli nedostatočná transparentnosť Číny vo zbrojení, nekalé obchodné praktiky a nedodržiavanie medzinárodného poriadku.² Na vzťah spomínaných dvoch krajín vplýva aj politický vzťah Číny a Taiwanu, nehovoriac o celosvetovej hrozbe akou je eskalácia konfliktu.

Hlavným cieľom tejto práce je priblížiť vzťah medzi USA a Čínou. Čiastkovým cieľom tejto práce je poukázať na to, ako jednotlivé politiky amerických prezidentov ovplyvnili celé smerovanie tohto komplexného vzťahu a vývoj na svetových trhoch. Pochopenie všetkých týchto súvislostí a postavenia oboch veľmocí, USA a Číny, je kľúčové pre pochopenie fungovania dnešného medzinárodného systému, a z toho vyplývajúcich skutočností, ktoré môžu ovplyvniť život každého z nás.

¹ HOFMAN, Bert. *Reflections of forty years of China's reforms* [online]. 1.2.2018. [cit. 2022- 02-13]. Dostupné na: <https://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/reflections-on-forty-years-of-china-reforms>

² RUSSELL, Graham. *Nato leaders voice concern about threat China poses to world order for first time* [online]. In: *The Guardian*. 30.6.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2022/jun/30/nato-leaders-voice-concern-about-threat-china-poses-to-world-order-for-first-time>

1. Politiky najvýznamnejších lídrov Číny

1.1 Východisková situácia Číny

Čína viedla od roku 1937 japonsko-čínsku vojnu, ktorá bola prevažne súčasťou druhej svetovej vojny. V roku 1945 došlo k japonskej kapitulácii, no začala občianska vojna medzi Kuomintangom (Kuomintang alebo Čínska národná strana, známa tiež pod skratkou KMT, je čínska konzervatívna politická strana pôsobiaca v súčasnosti v Čínskej republike na Taiwane) a komunistami. V roku 1949 sa ju podarilo ukončiť vodcovi komunistickej strany Mao Ce-tungovi, ktorý zároveň vyhlásil založenie Čínskej ľudovej republiky. Kuomintang bol vytlačený na ostrov Taiwan, Penghu a niekoľko ďalších ostrovov.³

Po dvoch dekádach nepriateľstva medzi USA a Čínou, ktoré bolo spôsobené predovšetkým studenou vojnou a spomienkami na kórejskú vojnu, sa ich vzťah začal vďaka stolnému tenisu opäť zlepšovať. Určitá komunikácia prebiehala medzi USA a Čínou aj počas studenej vojny. Medzi rokmi 1955-1970 prebehlo niekoľko rokovaní na úrovni veľvyslancov, no zväčša skončili v patovej situácii. V roku 1967 sa americký prezident Richard Nixon pre časopis *Foreign Affairs* vyjadril, že nepodporuje politiku izolovania Číny. Mao Ce-Tung zasa osobne potvrdil pozvánku pre amerických hráčov stolného tenisu a bol otvorený diplomatickým rozhovorom. Treba si však uvedomiť, že ani „ping-pongová diplomacia“ v roku 1971 sa nestala spontánne. Predchádzala jej snaha čínskeho prezidenta Maa zabrániť invázií Číny zo strany Sovietskeho zväzu, ale aj snaha ukončiť vojenskú prítomnosť USA na Taiwane. Na základe toho sa Mao snažil zlepšiť vzťah s USA, a stolný tenis využil ako signál svojich zámerov. V Apríli 1971 sa v Japonsku odohralo niekoľko zápasov medzi národným mužstvom USA a čínskymi majstrami sveta v stolnom tenise. Následne Čína pozvala tím USA na krátke turné. Vtedajší čínsky premiér Čou En-laj rozkázal čínskemu tímu, aby uprednostnil priateľstvo pred súťažou.

Tri mesiace po turné Čínu navštívil americký poradca pre národnú bezpečnosť, Henry Kissinger, a za menej ako rok po turné aj americký prezident Richard Nixon. Čína zasa vyslala do USA množstvo svojich športových a kultúrnych delegácií, počnúc ich hráčmi

³ JOFFE, Ellis. *Between two plenums: China's intraleadership conflict* [online]. University of Michigan Press, U of M Center for chinese studies, 2021. 88 s. [cit. 2022- 10-14]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/10.3998/mpub.19256.6>

stolného tenisu. Táto udalosť sa stala historicky významnou práve kvôli tomu, aký mala politický dopad, a americké médiá to označili za „ping-pongovú diplomáciu“. ⁴

1.2 Významné reformy- 4 modernizácie a politika „otvorených dverí“

Po tridsaťročnej vláde Mao Ce-tunga patrila Čína k najchudobnejším krajinám sveta. Jej ekonomickú situáciu sa podarilo zlepšiť vďaka reformám, ktoré inicioval Teng Siao-pching. Tie boli schválené na zasadnutí ústredného výboru komunistickej strany Číny v roku 1978. Hlavným zámerom Tenga bolo viac sa priblížiť k trhovo-orientovanej ekonomike. Môžeme povedať, že vychádzal z idey štyroch modernizácií (poľnohospodárstva, priemyslu, obrany, vedy a technológie), ktoré predstavil ešte bývalý čínsky premiér Čou En-laj v roku 1964, ale modernizácie boli prerušené kultúrnou revolúciou. Nová vláda po Mao Ce-tungovi mala štyri hlavné dôvody, prečo sa rozhodla pre túto reformu. Po prvé, nová strana sa chcela dištancovať od starého režimu a urobiť zmeny, aby si získala podporu ľudí. Po druhé, štátni úradníci pochopili nedostatky ekonomického plánovania, ktoré bolo dovtedy zavedené. Po tretie, na základe iných krajín ako Taiwan, Hongkong, Singapur a Južná Kórea nová vláda videla, že trhovú ekonomiku funguje lepšie ako tá plánovaná. Po štvrté, na základe predchádzajúcich troch argumentov boli ľudia pripravení podporovať novú ekonomickú reformu.⁵

Pred reformami bola čínska ekonomika v podstate uzatvorená. Až Teng Siao-pching otvoril dvere zahraničnému obchodu. V priebehu 80. rokov 19. storočia boli vytvorené špeciálne ekonomické zóny, ktoré umožnili modernizáciu čínskeho priemyslu a práve to pomohlo prilákať zahraničných investorov.

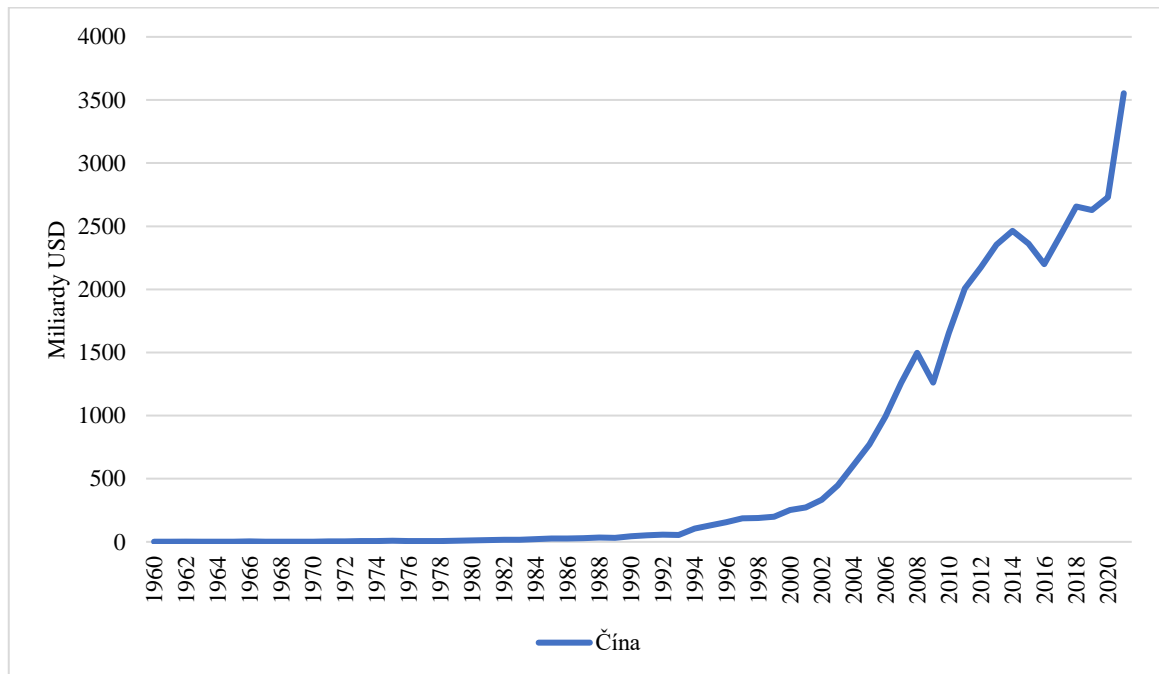
Medzi rokmi 1978 a 1989 vzrástla Čína z 32. na 13. miesto v objeme exportu, čím sa jej celkový svetový obchod zhruba zdvojnásobil. V roku 2010 Svetová obchodná organizácia oznámila, že Čína má 10,4% podiel na svetovom trhu, s exportným predajom tovaru za viac ako 1,5 bilióna dolárov, čo bolo najviac z celého sveta. V tom istom roku sa Číne podarilo predbehnúť Spojené štáty americké ako najväčší obchodný štát na svete s celkovým vývozom a dovozom v hodnote 4,16 bilióna dolárov za rok. V konečnom dôsledku sa ukázalo, že toto rozhodnutie Číny podporiť zahraničný obchod a investície bolo

⁴ MILLWOOD, Pete. *The myths and realities of Ping-pong diplomacy* [online]. 29.4.2021. [cit. 2022- 11-10]. Dostupné na: <https://www.historytoday.com/miscellanies/myths-and-realities-ping-pong-diplomacy>

⁵ CHOW, Gregory C. *China's 40 years of reform and development* [online]. ANU Press. 2018. [cit. 2022- 10-18]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/j.ctv5cgbnk.14>

zlomovým bodom pre jej ekonomický rozvoj, a vďaka tomu ju dnes môžeme považovať za „svetovú továrňu“.⁶

Graf 1: Čína - Vývoz tovaru a služieb (v bežných USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: *The World Bank*. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?locations=CN>

1.3 Momentálne postavenie Číny

Čína je momentálne najľudnatejšou krajinou na svete a druhou najväčšou ekonomikou sveta. Od roku 2012 je Si Ťin-pching generálnym tajomníkom Ústredného výboru Komunistickej strany Číny, a od roku 2013 prezidentom Čínskej ľudovej republiky. S predchádzajúcimi dvomi vodcami Číny, ktorých sme spomínali v kapitolách vyššie, ho spája to, že jeho politická doktrína bola tiež začlenená do straníckej charty. Stalo sa tak na 19. kongrese Komunistickej strany Číny v roku 2017. Jeho doktrína je oficiálne formulovaná ako myšlienka Si Ťin-pchinga o socializme s čínskymi charakteristikami pre novú éru. Odkedy Si prišiel k moci, zaviedol napríklad protikorupčné kampane, prísne ideologické kontroly a tvrdé zásahy proti technologickým a majetkovým autoritám. V marci roka 2022

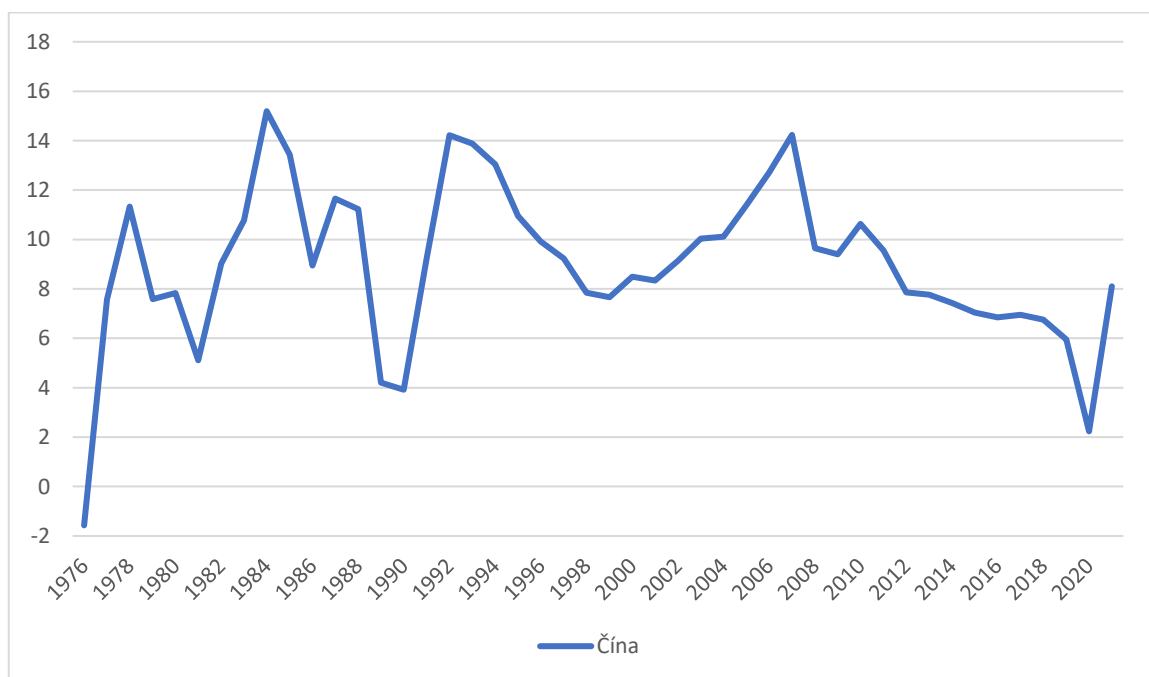
⁶ LONGLEY, Robert. *What was the open door policy in China? Definition and impact* [online]. In: ThoughtCO. 29.8.2019. [cit. 2022- 10-18]. Dostupné na: <https://www.thoughtco.com/open-door-policy-definition-4767079>

upravil čínsky parlament ústavu a tým ešte viac rozšíril jeho právomoci a zrušil obmedzenia funkčného obdobia. Prezident Si Ťin-pching bol znovuzvolený na tretie obdobie.⁷

Dnes môžeme zhodnotiť, že odkedy sa čínska ekonomika v roku 1978 stala otvorenou, rast HDP dosahuje ročne priemerne 9 % a viac ako 800 miliónov ľudí sa dostalo z chudoby. Okrem toho sa zlepšil prístup v zdravotnej starostlivosti, vo vzdelávaní a ďalších službách. Čína sa momentálne zaraďuje medzi krajiny s vyšším stredným príjmom. Stále sa však v Číne nachádza veľké množstvo ľudí, ktorí sú považovaní za chudobných.

Vysoký ekonomický rast Číny založený na investíciách, lacnej výrobe a exporte dosiahol svoje hranice a viedol k hospodárskej, sociálnej a environmentálnej nerovnováhe. Na to, aby sa tieto nerovnováhy podarilo znížiť, je potrebný posun v štruktúre hospodárstva k tovarom a službám s vysokou pridanou hodnotou, posun od investícií k spotrebe a od vysokej k nízkej uhlíkovej intenzite.⁸

Graf 2: Rast HDP Číny (ročne v %)

Zdroj: *Vlastné spracovanie podľa: The World Bank, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2021&locations=CN&start=1976>*

⁷ GANG, Chen. *Xi Jinping is stronger than ever, but China's future is uncertain*. 15.10.2022. [cit. 2022- 10- 18]. Dostupné na: <https://www.aljazeera.com/opinions/2022/10/15/xi-jinping-is-stronger-than-ever-but-chinas-future-is-uncertain>

⁸ THE WORLD BANK. *The World Bank in China*. 22.9.2022. [cit. 2022- 10-18]. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/country/china/overview>

Od vypuknutia pandémie sa Čína snaží aj o posilnenie svojej pozície v systéme medzinárodných inštitúcií, hlavne v špecializovaných agentúrach OSN. Hlavným cieľom je formovanie noriem, štandardov, postupov a pravidiel, ktoré by posilnili dlhodobé postavenie Číny a oslabili globálnu pozíciu Spojených štátov. Taktiež sa Čína snaží získať podporu rozvíjajúcich sa krajín, a to hlavne tých, s ktorými zintenzívňuje ekonomickú spoluprácu. Ide prevažne o krajiny Afriky, Latinskej Ameriky, strednej Ázie, ktoré často bojujú s neefektívnymi a represívnymi politickými systémami.⁹

⁹ PASZAK, Pawel. *China's growing influence in international organizations*. 14.10.2020. [cit. 2022- 10-18]. Dostupné na: <https://warsawinstitute.org/chinas-growing-influence-international-organizations/>

2. Cieľ práce, Metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom bakalárskej práce je priblížiť vzťah medzi USA a Čínou. Pozreli sme sa na pozadie jednotlivých reakcií USA a na to, ako sa Číne vôbec podarilo stať sa svetovou veľmocou.

Čiastkovým cieľom tejto práce je poukázať na to, ako jednotlivé politiky amerických prezidentov ovplyvnili celé smerovanie tohto komplexného vzťahu a vývoj na svetových trhoch. Vzťah medzi USA a Čínou sa vyvíjal dlhodobo a mnohokrát mu dopomohli snahy prezidentov o uchovanie prímeria. V súčasnosti ich pomerne stabilný vzťah ohrozuje spor o Taiwan a preto sme sa chceli pozrieť aj na to, z čoho to vychádza a aké by bolo prípadné stanovisko USA, ak by sa Čína rozhodla privlastniť si Taiwan násilím.

V tejto práci sme používali nasledujúce metódy výskumu:

1. Syntéza, ktorú sme použili pri spájaní jednotlivých čiastkových poznatok
2. Induktívna metóda, pomocou ktorej sme sa snažili dopátrať ku všeobecnej reakcii USA
3. Metóda komparácie, ktorú sme použili pri porovnávaní jednotlivých politik amerických prezidentov a následne na ich reakcie na postupný vzostup Číny
4. Analýza obchodných a vojenských vzťahov USA a Číny
5. Prognóza vzťahov USA a Číny v budúcnosti- v otázkach ekonomického rastu Číny, vojenského rastu Číny a Taiwanu

Pre nájdenie vhodných a vedecky podložených informácií sme používali prevažne databázu JSTOR a elektronické články, ktoré opisovali aktuálnu situáciu medzi USA a Čínou.

Za prínos našej bakalárskej práce považujeme väčší prehľad o danej problematike, ktorý táto práca prináša a poskytnutie informácií, ktoré je častokrát problematické dohliadať v slovenskom jazyku.

3. Reakcia USA na významné míľniky Číny

Roku 1978 predniesol Teng Siao-pching svoj historický prejav „*Emancipujte myseľ, hľadajte pravdu na základe faktov a zjednoťte sa, aby ste čelili budúcnosti.*“ Práve tieto slová odštartovali štyri desaťročia reforiem, ktoré premenili Čínu na druhú najväčšiu ekonomiku sveta. Pochopenie cesty, ktorú Čína prešla, a okolnosti, za ktorých boli prijaté historické rozhodnutia, a vplyv týchto rozhodnutí na smerovanie čínskej ekonomiky, je veľmi podstatné. Aj keď v niektorých aspektoch boli čínske reformy pomerne mainstreamové, postupný prístup Číny k reformám bol v ostrom kontraste s východnou Európou a bývalým Sovietskym zväzom. Hoci sa Čína a ostatné transformujúce sa krajiny často porovnávajú, počiatočné hospodárske podmienky a politický vývoj Číny a týchto krajín sú výrazne odlišné.¹⁰

3.1 Obchodné vzťahy medzi USA a Čínou

Obchod medzi USA a Čínou je súčasťou zložitého hospodárskeho vzťahu. Rápidný nárast obchodu medzi týmito dvoma národmi nastal v roku 1979, kedy obnovili diplomatické vzťahy a podpísali bilaterálnu obchodnú dohodu.¹¹ Preto sa pozrieme na najvýznamnejšie míľniky ich vzťahu a na to ako ho ovplyvnili jednotlivé politiky a prístupy vtedajších prezidentov.

3.1.1 Zákon o vzťahoch medzi USA a Čínou z roku 2000

Od 90. rokov 20. storočia integrácia medzi USA a Čínou významne rástla. To sa odzrkadlilo aj na importe a exporte krajín, keď import USA z Číny vzrástol z 3,1 % v roku 1990 na 19,2 % v roku 2020. Rovnako aj export USA do Číny sa zvýšil z 1,3 % v roku 1990 na 9,3 % v roku 2020. Na konci 20. storočia zaznamenala Čína rast produktivity výroby, a všetky tieto udalosti prispeli k vzniku tzv. Čínskeho šoku. Čínsky šok (alebo čínsky obchodný šok) je vplyv rastúceho čínskeho vývozu na zamestnanosť vo výrobe v Spojených

¹⁰ HOFMAN, Bert. *Reflections of forty years of China's reforms* [online]. 1.2.2018. [cit. 2022- 02-13]. Dostupné na: <https://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/reflections-on-forty-years-of-china-reforms>

¹¹ Library of Congress. *U.S. Trade with China: Selected resources* [online]. [cit. 2022- 11-10]. Dostupné na: <https://guides.loc.gov/us-trade-with-china>

štátoch a Európe po vstupe Číny do Svetovej obchodnej organizácie v roku 2001. Práve vďaka nemu sa Číne podarili obchodná expanzia a prienik na dovozný trh USA, čo spôsobilo významné zmeny aj v zamestnanosti, mzdách a cenách v Číne.¹²

Čínsky šok mal v určitých sférach aj negatívne účinky. V období medzi rokmi 1999 a 2011 značný nárast čínskeho dovozu údajne spôsobil stratu približne 2,4 milióna pracovných miest v USA. Na druhej strane však export z Číny podporil súťaživosť na americkom trhu - zvýšila sa konkurencia a to donútilo mnoho amerických firiem viac investovať a inovovať. Podľa neziskovej organizácie, US-China Business Council, export z Číny v roku 2019 vytvoril 1,1 milióna pracovných miest v odvetviach výroby, logistiky a v službách.¹³

Celková reakcia USA na Čínsky šok bola zmiešaná. Na jednej strane sa očakávalo, že vstup Číny do WTO by mohol poskytnúť nové príležitosti pre americké spoločnosti na vstup do čínskeho trhu a zvýšiť obchodné vzťahy medzi oboma krajinami. Na druhej strane, niektorí americkí výrobcovia a politici mali obavy, že vstup Číny do WTO by mohol viesť k zvýšenému dovozu lacných tovarov z Číny do USA a ohroziť pracovné miesta v americkom priemysle. Aby sa predišlo tomuto scenáru, USA zaviedli ochranné clá na určité čínske výrobky, aby chránili domáci trh a výrobcov. V neskoršom období však USA a Čína uzavreli viaceré obchodné dohody, ktoré mali pomôcť obom krajinám zvýšiť obchod a spoluprácu, hoci otázky obchodného deficitu a nespravodlivej obchodnej praxe zostali výzvou pre obe strany.¹⁴

¹² CALIENDO, Lorenzo- PARRO Fernando. *Lessons from U.S.-CHINA trade relations* [online]. In: NBER Working Paper No. 30335. Cambridge. August 2022. [cit. 2022- 11-10]. Dostupné na: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w30335/w30335.pdf

¹³ LINCICOME, Scott. *Testing the „China Shock“: Was normalizing Trade with China a mistake?* [online]. Cato Institute, Policy analysis, No. 895, 8.7.2020. [cit. 2022- 11-11]. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3660035

¹⁴ KENNEDY, Scott-MAZZOCCO, Ilaria. *The China Shock: Reevaluating the Debate* [online]. 14.10.2022. [cit. 2023- 04-18]. Dostupné na: <https://bigdatachina.csis.org/the-china-shock-reevaluating-the-debate/>

Tabuľka 1: Obchod s tovarom USA s Čínou (v miliardách USD, nominálne)

				Zmena (v miliardách USD)		Percentuálna zmena	
	2001	2008	2018	2001-2018	2008-2018	2001-2018	2008-2018
Celkový vývoz USA	\$19.2	\$71.5	\$120.1	\$100.9	\$48.7	524.6%	68.1%
Celkový dovoz do USA	\$102.3	\$337.8	\$539.7	\$437.4	\$201.9	427.6%	59.8%
Obchodná bilancia USA	-\$83.0	-\$266.3	-\$419.5	-\$336.5	-\$153.2	405.2%	57.5%
Priemerná ročná zmena obchodnej bilancie				-\$19.8	-\$15.3	10.0%	

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: Analýza autorov na základe údajov z prieskumu American Community Survey (ACS) (U.S. Census Bureau 2019a a 2020a), USITC 2019 a programu Bureau of Labor Statistics Employment Projections 2019a a 2019b. <https://www.epi.org/publication/growing-china-trade-deficits-costs-us-jobs/>

Tabuľka 2: Podporené a zrušené pracovné miesta v USA súvisiace s obchodom USA s Čínou (v tisícoch pracovných miest)

				Zmena (v tisícoch pracovných miest)		Percentuálna zmena	
	2001	2008	2018	2001-2018	2008-2018	2001-2018	2008-2018
Celkový vývoz USA- podporené pracovné miesta	175.8	561.9	885.9	710.1	324.0	403.9%	57.7%
Celkový dovoz do USA- presunuté pracovné miesta	1,132.5	3,548.9	5,547.2	4,414.8	1,998.4	389.8%	56.3%
Deficit obchodnej bilancie USA- zrušené	956.7	2,987.0	4,661.4	3,704.7	1,674.3	387.3%	56.1%

pracovné miesta							
-----------------	--	--	--	--	--	--	--

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: Analýza autorov na základe údajov z prieskumu American Community Survey (ACS) (U.S. Census Bureau 2019a a 2020a), USITC 2019 a programu Bureau of Labor Statistics Employment Projections 2019a a 2019b. <https://www.epi.org/publication/growing-china-trade-deficits-costs-us-jobs/>

Na vývoj vzťahu medzi USA a Čínou mali veľký vplyv aj prístupy samotných prezidentov. Americký prezident Bill Clinton bol prezidentom za demokratickú stranu. Počas svojho prezidentského obdobia sa americký prezident Bill Clinton snažil budovať partnerský vzťah s Čínou, ktorá sa vtedy rýchlo stávala veľmocou a jej hospodársky vplyv sa rozširoval na celom svete. V roku 1993 Clinton zrušil obmedzenia na obchod s Čínou, čo umožnilo americkým podnikom a investičným fondom prístup k čínskemu trhu. Clinton sa tiež snažil zlepšiť vzťahy medzi USA a Čínou prostredníctvom bilaterálnych stretnutí a návštev. Clintonova politika voči Číne však niekedy zahrňovala kritiku a obavy týkajúce sa porušovania ľudských práv a náboženskej slobody v Číne. Clintonova administratíva sa tiež obávala rastúcej vojenskej sily Číny a snažila sa zvýšiť americkú vojenskú prítomnosť v Ázii, aby udržala rovnováhu vo vzťahoch s Čínou. V rokoch 1996 a 1999 boli vzťahy medzi USA a Čínou napäté kvôli taiwanským otázkam a bombardovaniu čínskeho veľvyslanectva v Belehrade NATO. Clintonova administratíva sa však snažila udržať otvorený dialóg s Čínou a pokračovať v posilňovaní obchodných vzťahov.¹⁵ Významným momentom bol október roku 2000, kedy americký prezident Clinton podpísal Zákon o vzťahoch medzi USA a Čínou, čím zaručil Pekingu doložku najvyšších výhod s USA. Podpísanie tohto zákona dopomohlo aj k tomu, že v roku 2001 vstúpila Čína do Svetovej obchodnej organizácie, a tým došlo k ďalšiemu zníženiu obchodných bariér medzi krajinami.¹⁶

Kým prezident Clinton často zastával nejednotný názor ohľadom obchodných záležitostí, ľudských práv či vstupom Číny do WTO, prezident George W. Bush nemenil svoj postoj. Americký prezident Bush a jeho tím vedeli, že obchod medzi USA a Čínou by prispel k zlepšeniu ich vzťahu a ekonomická integrácia by bola dobrá pre zlepšenie ľudských

¹⁵ DAVIS, Bob. *When the world opened the gates of China* [online]. In: The Wall Street Journal. 27.7.2018. [cit. 2023- 04-18]. Dostupné na: <https://www.wsj.com/articles/when-the-world-opened-the-gates-of-china-1532701482>

¹⁶ CALIENDO, Lorenzo- PARRO Fernando. *Lessons from U.S.-CHINA trade relations* [online]. In: NBER Working Paper No. 30335. Cambridge. August 2022. [cit. 2022- 11-10]. Dostupné na: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w30335/w30335.pdf

práv v Číne, ako aj pre bilaterálne väzby a americkú ekonomiku. Počas svojej éry sa Bush s Čínou snažil vybudovať čestný konštruktívny vzťah.¹⁷

Spočiatku to vyzeralo, že sa Čína bude správať v súlade s medzinárodnými obchodnými pravidlami. Od roku 2003 však Čína udržiavala výmenný kurz svojej meny na umelo nízkych úrovniach, čo čínskym vývozcom poskytlo významné konkurenčné výhody. Peking založil inštitúcie, ktoré mu umožnili prísnejšiu kontrolu nad riadením štátnych podnikov, predeľovaním dotácií či schvaľovaním investícií. To bol počiatok nového politického smerovania nazývaného „štátny kapitalizmus.“ Reakcia prezidenta Busha sa často označuje za veľmi zdĺhavú. Medzi hlavné dôvody môžeme zaradiť dôveru USA, že Čína bude pokračovať v otváraní svojich trhov, obavy z toho, čo by spôsobil americko-čínsky hospodársky rozvrat a vypuknutie globálnej finančnej krízy, ktorá poukázala na nedostatky amerického modelu a zmarila snahy o úpravu čínskej politiky.¹⁸

Počas Bushovho druhého volebného obdobia sa aspekty čínskej hospodárskej politiky stali ešte evidentnejšími a námestník amerického ministra zahraničných vecí Robert Zoellick vyzval Čínu, aby sa začala správať ako zodpovedný zainteresovaný subjekt medzinárodného systému. USA sa rozhodla pre nový prístup k ekonomickej angažovanosti voči Číne. Tak začal strategický ekonomický dialóg. Hlavné body agendy zahŕňali stratégiu hospodárskeho rozvoja Číny a špecifické energetické a environmentálne otázky. Počas zvyšku Bushovho obdobia sa konali ďalšie štyri zhromaždenia – vo Washingtone, v Annapolise a ďalšie dve v Pekingu. Výsledkom boli najmä dohoda o leteckej doprave, ktorá viac ako zdvojnásobila nonstop trasy medzi Spojenými štátmi a Čínou, čínsky záväzok týkajúci sa obchodovania s emisiami a dohoda o podpore cestovného ruchu. V konečnom dôsledku však dialógy neprispeli k vyriešeniu najdôležitejších, prelomových otázok.¹⁹

¹⁷ ROBERTS, Guy. *Acknowledge and Commit, Disagree and Continue: US China Policy for the 21st Century* [online]. In: *Security Challenges*, vol. 10, no. 1, 2014, pp. 87-104. [cit. 2022- 11-12]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/26462932>.

¹⁸ BLUSTEIN, Paul. *The untold story of how George W. Bush lost China* [online]. In: *Foreign policy*. 2.10.2019. [cit. 2022- 11-12]. Dostupné na: <https://foreignpolicy.com/2019/10/04/the-untold-story-of-how-george-w-bush-lost-china/>

¹⁹ BLUSTEIN, Paul. *The untold story of how George W. Bush lost China* [online]. In: *Foreign policy*. 2.10.2019. [cit. 2022- 11-12]. Dostupné na: <https://foreignpolicy.com/2019/10/04/the-untold-story-of-how-george-w-bush-lost-china/>

3.1.2 Vzťahy USA a Číny počas globálnej finančnej krízy

Keď v roku 2008 začala finančná kríza, Čína nebola dobre integrovaná v globálnom finančnom systéme a preto túto krajinu kríza nezasiahla priamo. Dopad krízy bol však citeľný v Spojených štátoch a Európe, preto bola Čína zasiahnutá veľkým šokom prostredníctvom svojho obchodného sektora. Hoci sa Číne podarilo rýchlo obnoviť tempo rastu HDP, kríza natrvalo poznačila ekonomiku a vzťahy medzi USA a Čínou – urýchlila ekonomické dobiehanie USA Čínou, podkopala fiškálnu silu USA a spomalila reformu otvárania sa Číny.

Čína zaznamenala obrovský rast už v roku 2001, keď vstúpila do WTO. Napriek tomu bola stále malým hráčom vo svetovej ekonomike. V porovnaní s USA bolo jej HDP v roku 2006 nižšie o 400 % (merané v dolároch v roku 2022). Vždy bolo pravdepodobné, že reformujúca sa Čína postupne dobehne Spojené štáty, ale kríza tento proces výrazne urýchlila. Vďaka masívnemu stimulu sa Čína rýchlo odrazila na dvojciferné tempo rastu. A keďže bol finančný systém USA ohniskom krízy, Spojené štáty sa desaťrošie nachádzali v období pomalého rastu.²⁰

Počas finančnej krízy v roku 2009 začal svoje volebné obdobie prezident Barack Obama. Ku vzťahu s Čínou sa vyjadril nasledovne: „*Vzťah medzi Spojenými štátmi a Čínou je najdôležitejším bilaterálnym vzťahom 21. storočia.*“²¹ Obama bol prvým prezidentom, ktorý navštívil Čínu ešte počas prvého roku v úrade a to aj napriek recesii, s ktorou USA bojovala v roku 2009. V konečnom dôsledku sa však na túto návštevu nazeralo negatívne a médiá kritizovali Obamu za to, že „*nedával najavo americké hodnoty.*“²²

Ďalším neúspechom Obamu bol klimatický summit v Kodani v roku 2009, kedy sa mu nepodarilo zabezpečiť ambicióznú kodanskú dohodu. Napriek týmto výzvam sa Obamova administratíva priklonila skôr k zapojeniu Číny, než aby sa s ňou konfrontovala vzhľadom na rastúci globálny ekonomický status Číny. V roku 2009 americký prezident

²⁰ DOLLAR, David. *U.S.-China trade war has its seeds in the financial crisis* [online]. In: Brookings. 14.9.2018. [cit. 2022- 11-13]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/09/14/u-s-china-trade-war-has-its-seeds-in-the-financial-crisis/>

²¹ LI, Cheng. *Assessing U.S.-China relations under the Obama administration* [online]. In: Brookings. 30.8.2016. [cit. 2022- 11-13]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/opinions/assessing-u-s-china-relations-under-the-obama-administration/>

²² LI, Cheng. *Assessing U.S.-China relations under the Obama administration* [online]. In: Brookings. 30.8.2016. [cit. 2022- 11-13]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/opinions/assessing-u-s-china-relations-under-the-obama-administration/>

Obama a čínsky prezident Chu Ťin-tchao iniciovali ďalší strategický a ekonomický dialóg medzi USA a Čínou. Dialóg bol zameraný na diskusiu o bilaterálnych, regionálnych a globálnych otázkach medzi týmito dvoma krajinami. Obchod medzi USA a Čínou vzrástol zo 40,7 miliardy USD v roku 2008 na 57,8 miliardy USD v roku 2016. Obchodný deficit sa v rovnakom období zvýšil z 268 039,8 milióna USD na 346 825,2 milióna USD. V roku 2010 Čína predbehla Japonsko a stala sa druhou najväčšou ekonomikou na svete.²³

Počas globálnej finančnej krízy v rokoch 2008 až 2009, USA kritizovali Čínu za jej politiku menového kurzu a zahraničného obchodu, ktorá mala podľa USA negatívny vplyv na celosvetové hospodárstvo. USA tvrdili, že Čína umelo udržiavala svoju menu, juan, na nízkej úrovni, aby získala konkurenčnú výhodu vo vývoze tovarov a služieb. USA tiež kritizovali Čínu za to, že neochotne zaviedla reformy, ktoré by zlepšili ochranu duševného vlastníctva a umožnili lepšie podmienky pre zahraničné investície. USA sa v rámci svojej politiky snažili nátlakom a diplomatickými prostriedkami presvedčiť Čínu, aby zmenila svoju politiku menového kurzu a otvorila svoj trh zahraničným investorom. V rámci svojej reakcie na globálnu finančnú krízu sa USA snažili presadiť spoluprácu a koordináciu s inými krajinami, vrátane Číny, pri riešení hospodárskych problémov. V roku 2009 sa USA a Čína zaviazali k spolupráci v oblasti hospodárstva a financií v rámci skupiny G20.²⁴

V roku 2012 Spojené štáty, EÚ a Japonsko podali vo Svetovej obchodnej organizácii „žiadosť o konzultácie“ s Čínou kvôli jej obmedzeniam na vývoz kovov vzácnych zemín. USA a ich spojenci tvrdili, že čínska kvóta porušuje medzinárodné obchodné normy a núti nadnárodné firmy, ktoré používajú kovy, aby sa presťahovali do Číny. Čína tento krok nazvala „unáhleným a nespravodlivým“.²⁵

Úloha Číny pri zotavovaní svetového hospodárstva z krízy, ktorá bola z veľkej časti spôsobená nesplácaním hypotekárnych úverov v Spojených štátoch, „obmedzovala“ schopnosť USA riešiť merkantilistickú politiku Číny, ktorá porušovala pravidlá medzinárodného obchodu. Vtedajší americký prezident Barack Obama sa v roku 2020 v rozhovore pre *The Atlantic* vyjadril nasledovne: „V roku 2009 alebo 2010 som nemohol

²³ MAAN, Ashu. *The US policy toward China: Obama, Trump, and Biden administrations* [online]. 10.12.2021. [cit. 2022- 11-13]. Dostupné na: <https://icsin.org/blogs/2021/12/10/the-us-policy-towards-china-obama-trump-and-biden-administrations/>

²⁴ PRASAD ,Eswar. *The effect of the crisis on the U.S.-China economic relationship* [online]. In: Brookings. [cit. 2023- 04-19]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/testimonies/the-effect-of-the-crisis-on-the-u-s-china-economic-relationship/>

²⁵ KIM, Min-Hyung. *A real driver of US-China trade conflict: The Sino-US competition for global hegemony and its implications for the future* [online]. In: International trade, politics and development. Vol. 3, Issue 1. ISSN: 2586-3932. 4.2.2019. [cit. 2022- 11-13]. Dostupné na: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ITPD-02-2019-003/full/html>

viest' obchodnú vojnu. V tom čase som potreboval spoluprácu Číny, Európy a všetkých ostatných potenciálnych motorov rastu, aby som znovu naštartoval svetovú ekonomiku.“²⁶ Obamova administratíva sa preto v roku 2010 snažila stabilizovať zhoršujúce sa vzťahy s Čínou.²⁷

V roku 2011 vycestovali dvaja vysokí predstavitelia Bieleho domu, vtedajší zástupca poradcu pre národnú bezpečnosť Thomas Donilon a predseda Národnej hospodárskej rady Lawrence Summers, do Pekingu. Ich úlohou bolo presvedčiť Čínu, aby vyriešila rastúce spory a našla konštruktívnejšiu cestu k trvalým bilaterálnym a regionálnym vzťahom. Donilon a Summers počas svojich stretnutí v Pekingu predstavili „cestovnú mapu“ na zlepšenie vzťahov medzi USA a Čínou. Plán sa začal navrhovanými krokmi na riešenie problémov, ktoré v USA oslabovali politickú podporu pre spoluprácu s Čínou. Zahŕňali výzvy na konkrétny pokrok v obchodných otázkach, ako je prístup na trh, požiadavky na domáce inovácie, podhodnotená čínska mena a verejné obstarávanie.²⁸

Počas Obamových dvoch funkčných období sa zlepšila rovnováha síl medzi USA a Čínou. Podľa parity kúpnej sily (PPP), Čína v roku 2014 predbehla USA ako najväčšia ekonomika. V polovici roka 2016 bol reálny HDP Číny už o 12 % vyšší ako HDP USA. Na konci roka 2015 predstavovala celková výrobná produkcia Číny 150 % produkcie USA, alebo sa rovnala kombinovanej produkcii USA a Japonska - čo je bezprecedentný rekord v čínskej histórii.²⁹

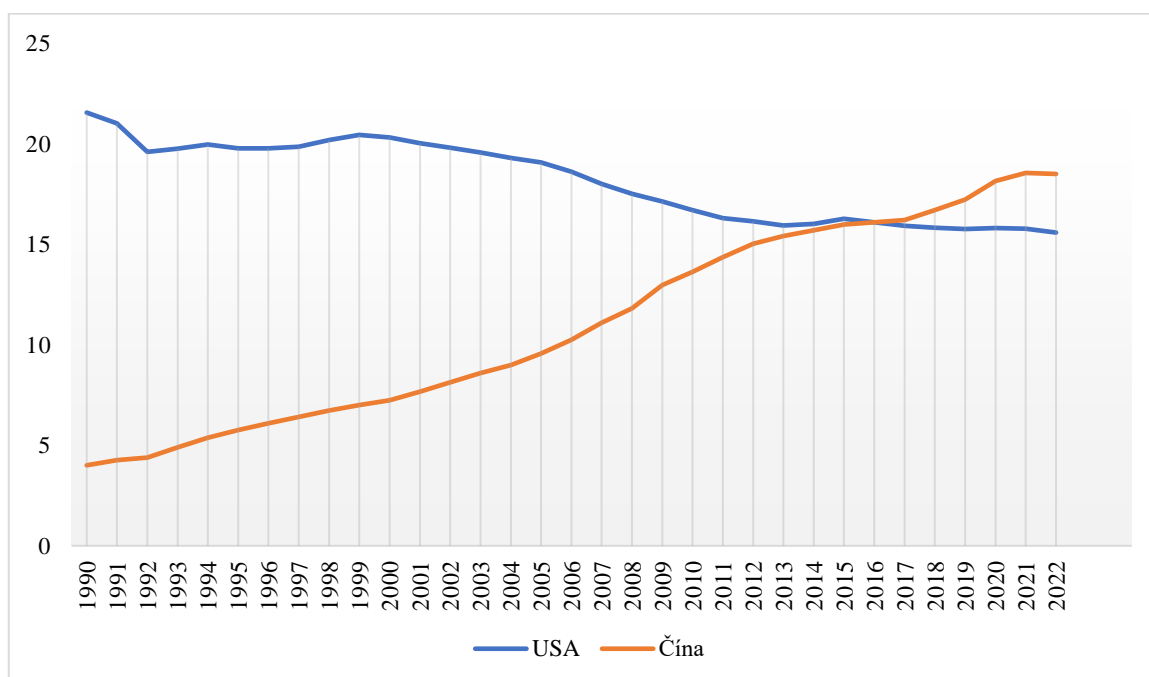
²⁶ ZHOU, Cissy- BERMINGHAM, Finbarr. *Barack Obama: „I could not have a trade war“ with China due to global financial crisis* [online]. 17.11.2020. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3110249/barack-obama-i-could-not-have-trade-war-china-due-global>

²⁷ ZHOU, Cissy- BERMINGHAM, Finbarr. *Barack Obama: „I could not have a trade war“ with China due to global financial crisis* [online]. 17.11.2020. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3110249/barack-obama-i-could-not-have-trade-war-china-due-global>

²⁸ PAAL, Douglas. *“The United States and Asia in 2011: Obama Determined to Bring America ‘Back’ to Asia.” Asian Survey*, vol. 52, no. 1, 2012, pp. 6–14. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1525/as.2012.52.1.6>.

²⁹ CANRONG, Jin. *How America’s relationship with China changed under Obama* [online]. In: World economic forum. 14.12.2016. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.weforum.org/agenda/2016/12/america-china-relationship/>

Graf 3: HDP na základe parity kúpnej sily, podiel na svete (v %)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: International Monetary Fund, 2023, <https://www.imf.org/external/datamapper/PPPSH@WEO/EU/USA/CHN?year=2023>

Čína napredovala aj v technologickej oblasti. Medzi rokmi 2011-2016 bola na prvom mieste v počte podaných patentových prihlášok. Podľa indexu Nature, ktorý zostavuje britský vedecký časopis Nature, zo 68 prírodovedných časopisov, sa celkový príspevok Číny k vysokokvalitnej vede zvýšil, a stal sa druhým najväčším na svete, pričom ho predstihli len USA.³⁰

3.1.3 Obchodná vojna

Ďalším odrazom nespokojnosti verejnosti s Obamovou vládou je fakt, že nasledujúce prezidentské voľby vyhral republikánsky prezident Donald Trump. Prezident Donald Trump po nástupe do funkcie potvrdil svoj zámer urýchlene realizovať niektoré zo svojich predvolebných sľubov v oblasti obchodu, ktorý obviňoval zo straty pracovných miest pre robotníkov, pretože údajne vystavoval amerických pracovníkov „nekalej“ konkurencii a nižším štandardom zo zahraničia. Prvou obeťou jeho zmien sa stalo Transpacifické

³⁰ CANRONG, Jin. *How America's relationship with China changed under Obama* [online]. In: World economic forum. 14.12.2016. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.weforum.org/agenda/2016/12/america-china-relationship/>

partnerstvo (TPP) - dohoda, ktorú Obama podpísal v roku 2015 po siedmich rokoch zdĺhavých rokovaní s 11 partnermi, na ktorých pripadá 44 % vývozu USA. TPP, ktoré stále neratifikoval Kongres a ktoré počas prezidentskej kampane kritizovala aj Hillary Clintonová, Trumpova protikandidátka z demokratickej strany, bolo relatívne ľahkým terčom a preto jedným z prvých Trumpových krokov vo funkcii prezidenta bolo nariadiť odstúpenie USA od tejto dohody.³¹

Trump predstavil plán pozostávajúci zo štyroch častí, ktorý mal zabezpečiť lepšiu dohodu s Čínou: vyhlásiť Čínu za menového manipulátora, konfrontovať Čínu v otázkach duševného vlastníctva a núteného transferu technológií, ukončiť využívanie vývozných dotácií a lacných pracovných a environmentálnych noriem zo strany Číny, a znížiť americkú sadzbu dane z príjmov právnických osôb, aby sa zvýšila konkurencieschopnosť americkej výroby.

Len tri mesiace po nástupe do funkcie sa americký prezident Trump stretol s čínskym lídrom Si Ťin-pchingom v Mar-a-Largo, kde sa dohodli na vytvorení 100-dňového akčného plánu na vyriešenie obchodných rozdielov. Nasledujúci mesiac Čína súhlasila s (miernym) otvorením svojho hospodárstva americkým firmám a službám výmenou za väčší prístup Číny k bilaterálnemu obchodu a uznanie čínskej iniciatívy „Pásma a cesta“ zo strany USA. Následné rokovania však stroskotali, keďže Washington tlačil na Peking, aby urobil ďalšie ústupky, ale Peking americký tlak odmietal.

Prezident Trump začal obchodnú vojnu s cieľom vyvinúť na Peking tlak. Argumentoval to tým, že jednostranné clá znížia obchodný deficit USA s Čínou. Od júla 2018 do augusta 2019 Spojené štáty oznámili plány na zavedenie ciel na čínske výrobky v hodnote viac ako 550 miliárd USD, ale Čína odpovedala clami na americký tovar v hodnote viac ako 185 miliárd USD. To v konečnom dôsledku spôsobilo, že hospodársky rast USA sa spomalil, investície podnikov zamrzli a spoločnosti nezamestnávali toľko ľudí. V celej krajine zbankrotovalo veľa farmárov a výrobný sektor. Sektor nákladnej dopravy sa dostal na minimá, ktoré neboli zaznamenané od poslednej recesie.

Medzitým deficit obchodu s tovarom medzi USA a Čínou naďalej rástol a v roku 2018 dosiahol rekordných 419,2 miliardy USD. Do roku 2019 sa obchodný deficit znížil na 345 miliárd USD, čo je približne rovnaká úroveň ako v roku 2016, najmä v dôsledku zníženia obchodných tokov. Treba poznamenať, že hoci sa deficit medzi USA a Čínou znížil, celkový

³¹ RUANO, Lorena. *World trade and Trump* [online]. In: European Union Institute for Security Studies. 2017. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/resrep06920>

obchodný deficit USA sa nezmenšil. Ako sa obchodná vojna predlžovala, Peking znížil svoje clá pre ostatných obchodných partnerov, keďže znížil svoju závislosť od amerických trhov.

Konečná dohoda, ktorú obe strany oznámili 15. januára 2020, sa do veľkej miery podobala ponuke, ktorú Peking predložil na začiatku. Obe strany vyhlásili prímerie v obchodnej vojne na slávnostnom podpisovom ceremonáli v Bielom dome za účasti prezidenta Trampa a čínskeho vicepremiéra Liou Che, 11. člena čínskeho vedenia. Hoci úplné znenie dohody nebolo zverejnené, zo zverejneného textu dohody vyplynulo, že Čína sa zaviazala chrániť americké duševné vlastníctvo, zastaviť donucovacie transfery technológií a zdržať sa používania devalvácie meny ako obchodnej zbrane. Dohoda obsahovala aj vynucovací mechanizmus, ktorý by umožnil zavedenie dovozných ciel, ak by sa spory nevyriešili.³²

Trumpove politické postoje sú vnímané ako populistické, protekcionistické, izolacionistické a nacionalistické. Protekcionizmus definujeme ako politiku, ktorú uskutočňujú niektoré krajiny na ochranu domáceho priemyslu pred konkurenciou z dovozu. Najčastejšie sa realizuje pomocou ciel alebo kvót uvalených na tieto dovozy. Napriek tomu, že protekcionizmus môže byť pre krajiny v určitých situáciách prospešný, prináša aj mnoho nevýhod ako sú napríklad: neefektívna alokácia zdrojov, vyššie spotrebiteľské ceny, nižšia kvalita domácej produkcie či zhoršenie vzťahov medzi krajinami - odvetné opatrenia. Celý princíp protekcionizmu so všetkým, čo prináša, sme mohli sledovať v praxi na vzťahu medzi USA a Čínou počas vlády prezidenta Trampa. Zároveň sme si mohli všimnúť, že dlhodobé negatívne účinky protekcionizmu sú ďaleko rozsiahlejšie nie len pre národné ekonomiky, ale aj pre svetovú ekonomiku ako celok.

3.1.4 *Bidenove opatrenia voči Číne – zaraďovanie na čiernu listinu, sankcie*

20. 1. 2021 sa stal americkým prezidentom demokratický politik Joe Biden. Aj keď Bidenovo prezidentstvo spomaľuje radikálny konzervativizmus, očakáva sa, že bude uzatvárať spojenectvá na posilnenie medzinárodnej úlohy USA a vyvíjať tlak na neliberálne a nedemokratické vedenie v iných krajinách.³³

³² HASS, Ryan- DENMARK, Abraham. *More pain than gain: How the US-China trade war hurt America* [online]. In: Brookings. 7.8.2020. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/08/07/more-pain-than-gain-how-the-us-china-trade-war-hurt-america/>

³³ COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS. *Biden in the World: What a U.S. Presidential Transition Means* [online]. 2020. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/resrep29916>

Prezident Joe Biden a jeho administratíva sa od nástupu do funkcie jasne vyjadrili, že hlavnou výzvou zahraničnej politiky je podľa nich čoraz agresívnejšie konanie Číny, ktoré ohrozuje medzinárodný poriadok, ktorý Spojené štáty a ich spojenci rozvíjali celé desaťročia. Bidenov tím zaviedol širokú škálu sankcií voči čínskym osobám a firmám a zachoval niektoré kľúčové obchodné obmedzenia z čias Trumpa. Taktiež rozšíril americkú prítomnosť v čínskom susedstve prostredníctvom rozsiahlych multilaterálnych dohôd, ako aj prostredníctvom posilnených vzťahov s Taiwanom. V snahe pochopiť pozíciu USA a ich ciele pri riešení čínskej výzvy je užitočné zhrnúť najvýznamnejšie opatrenia, ktoré Bidenova administratíva doteraz prijala:

1. Zaradenie čínskych spoločností na čiernu listinu. Cieľom čiernych zoznamov je odradiť amerických investorov a dodávateľov od určitých spoločností alebo osôb. Spolupráca s osobami uvedenými na čiernej listine môže viesť k uvaleniu ďalších sankcií. K spoločnostiam na čiernej listine patria: Huawei, ZTE Corp., Hytera Communications Corp., Hikvision Digital Technology Co. a Dahua Technology Co.
2. Sankcionovanie čínskych úradníkov - USA uvalili sankcie na 24 predstaviteľov pevninskej Číny a Hongkongu. Tieto osoby boli sankcionované za ich účasť na zásahoch Číny v Hongkongu.
3. Sankcionovanie čínskych spoločností. V júni 2021 Biden rozšíril Trumpov zákaz amerických investícií do čínskych spoločností. Podľa nového výkonného nariadenia majú Američania zakázané investovať do čínskych firiem s väzbami na obranné alebo sledovacie technologické odvetvia. Americkí investori dostali zákaz nakupovať alebo predávať verejne obchodovateľné cenné papiere v cieľových spoločnostiach, a to od 2. augusta 2021, keď nový príkaz nadobudol účinnosť.
4. Rozšírenie hospodárskej spolupráce v iných častiach regiónu - v máji 2022 Biden oznámil Indo-tichomorský hospodársky rámec (IPEF). Štrnásť ázijsko-tichomorských krajín sa pripojili k novému, voľne definovanému hospodárskemu bloku, ktorý mal čeliť dominancii Číny a posilniť americký vplyv v regióne päť rokov po tom, ako vtedajší prezident Donald Trump nechal odstúpiť Spojené štáty od Transpacifického partnerstva.
5. Pokračujúci záväzok voči niektorým politikám Trumpovej administratívy - Bidenova administratíva oznámila, že zachová mnohé z obchodných politik Trumpovej administratívy voči Číne, ktoré zahŕňajú clá na dovoz čínskeho tovaru do USA.

Bidenova politika voči Číne sa snaží nájsť rovnováhu medzi ochranou amerických záujmov a zároveň ochranou medzinárodného poriadku a demokratických hodnôt.³⁴

3.2 Vojensko-bezpečnostné vzťahy

Pokračujúce úsilie Číny o vojenskú modernizáciu, ktorej cieľom je čeliť intervencii USA v rôznych scenároch, najmä v súvislosti s Taiwanom alebo spormi v Juhočínskom mori, podnietilo komunitu národnej bezpečnosti USA k diskusii o vhodnej vojenskej reakcii. Mnohé aspekty tejto diskusie však zostávajú nevyriešené. Medzi pretrvávajúce analytické nedostatky patrí slabé pochopenie bezpečnostných dilem alebo konkurenčných stratégií a ťažkosti pri porovnávaní nákladov v rámci jednotlivých stratégií. Určitý analytický pokrok však nastal v oblasti rizík jadrovej eskalácie počas konfliktu medzi USA a Čínou.³⁵

3.2.1 Spor o Juhočínske more

Medzinárodná dôležitosť Juhočínskeho mora spočíva v tom, že sa v ňom nachádzajú prírodné zdroje ako ropa a zemný plyn, a je bohaté na rybolov. Využíva sa ako vodná trasa jedna tretina medzinárodného obchodu, ktorý sa uskutočňuje na mori, prechádza cez Juhočínske more. Čína si v Juhočínskom mori vyhlásila líniu deviatich čiar, ktorá predstavuje nárok na suverenitu nad väčšou časťou tohto mora a nad mnohými ostrovmi a územiaми v ňom. Tento nárok bol vyhlásený v roku 1947, ale nebol vtedy podložený medzinárodným právom. Hoci spory o Juhočínske more sa datujú od 70. rokov 20. storočia, ide o mimoriadne napätú oblasť, odkedy OSN v roku 2016 v arbitráži medzi Filipínami a Čínou vyhlásila čínske nároky za neplatné. Napriek tomu, že filipínska vláda vo väčšine bodov arbitráže zvíťazila, urobila len veľmi málo pre to, aby zatlačila na Čínu, aby sa podriadila rozhodnutiu. Čína odmietla rozhodnutie akceptovať a vyhlásila arbitráž za neplatnú z dôvodu svojho presvedčenia, že územné spory nie sú upravené Dohovorom OSN o morskom práve (UNCLOS). V článku 288 UNCLOS11 sa však uvádza, že ak vznikne spor

³⁴ MOUSAVIZADEH, Philip. *The Biden Administration's China Policy: An Inventory of Actions to Address the Challenge* [online]. In: Just Security. 8.7.2022. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.justsecurity.org/82252/the-biden-administrations-china-policy-an-inventory-of-actions-to-address-the-challenge/>

³⁵ GROSSMAN, Derek- MEYERS Speed John. *Minding the Gaps: US Military Strategy toward China* [online]. In: Strategic Studies Quarterly, vol. 13, no. 4, 2019. [cit. 2023- 01-18]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/26815048>

týkajúci sa jurisdikcie, vec preskúma a rozhodnutie prijme tribunál. V arbitráži tribunál dospel k záveru, že hoci niektoré nároky Filipín nespádajú do jeho právomoci, veľká väčšina z nich je pre túto arbitráž platná.³⁶

USA sa aktívne angažuje v sporoch týkajúcich sa Juhočínskeho mora, vrátane otázok námorných hraníc a práva na slobodnú plavbu v danej oblasti. Podporuje slobodu plavby v Juhočínskom mori a presadzuje zásady medzinárodného práva, ktoré umožňujú všetkým krajinám plaviť sa cez medzinárodné vody. USA nesúhlasí s čínskou expanziou v oblasti Juhočínskeho mora a obvinila Čínu z vytvárania vojenských základní a stavby umelých ostrovov na zvyšovanie svojho námorného vplyvu. USA preto pokračuje v presadzovaní medzinárodných pravidiel a spolupráce s partnerskými krajinami v oblasti, aby sa zabezpečila sloboda plavby a zastavila expanzia v oblasti Juhočínskeho mora.³⁷

Obamova administratíva začala koncom roka 2011 s tzv. obratom k Ázii, pričom prijala širokú škálu opatrení na prehlbenie strategickkej angažovanosti USA v tomto regióne. Po prvé, Washington sa zaviazal rozmiestniť 60 % svojich námorných a vzdušných síl v ázijsko-tichomorskom regióne do roku 2020, čo predstavovalo historickú zmenu v celkovom rozložení amerických vojsk umiestnených v zahraničí. Obamova administratíva rozšírenie vojensko-strategickkej angažovanosti USA v juhovýchodnej Ázii najvýraznejšie zdôvodnila celkovým záväzkom chrániť slobodu plavby a vládu medzinárodného práva v Juhočínskom mori. Po druhé, Obamova administratíva urobila všetko pre to, aby nevyužila obrat k Ázii len na posilnenie existujúcich spojenectiev s Japonskom, Južnou Kóreou, Austráliou a Filipínami, ale aj na pestovanie nových strategickkých partnerstiev v regióne s Malajziou, Indonéziou a v neposlednom rade s Vietnamom. Spustením „Iniciatívy námornej bezpečnosti v juhovýchodnej Ázii“ v roku 2015 Obamova administratíva priamo pomáhala svojim spojencom a partnerom pri budovaní ich námorných kapacít s cieľom vyvážiť rastúcu vojenskú silu Číny v Juhočínskom mori.³⁸

Predstavitelia Trumpovej administratívy spočiatku zaujali tvrdý postoj, pričom dezignovaný minister zahraničných vecí Rex Tillerson na svojom schvaľovacom vypočutí navrhol, že Washington by mohol fyzicky zabrániť Pekingu v prístupe k jeho umelým

³⁶ McLAUGHLIN, Madeline. *U.S. Strategy in the South China Sea* [online]. In: American Security Project. 1.10.2020. [cit. 2023- 01-18]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/resrep26608>

³⁷ POMPEO, R. Michael. *U.S. Position on Maritime Claims in the South China Sea*. In: U.S. Department of State. Tlačové vyhlásenie. 13.7.2022. [cit. 2023- 04-18]. Dostupné na: <https://2017-2021.state.gov/u-s-position-on-maritime-claims-in-the-south-china-sea/index.html>

³⁸ FORSBY, Andreas Bøje. *The South China Sea: STILL AN ARENA FOR US-CHINESE GEOPOLITICAL RIVALRY?* [online]. In: STRIKING A NEW BALANCE?: US-China Relations under Trump. Danish Institute for International Studies, 2017, pp. 37–45. [cit. 2023- 01-18]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/resrep17380.8>. Accessed 18 Jan. 2023.

ostrovom v Spratlyho oblasti. Potom sa zdalo, že táto otázka ustúpila z politickej agendy, keďže administratíva sa sústredila na bilaterálny obchod a Severnú Kóreu ako dominantné otázky v americko-čínskych vzťahoch. Hoci americká armáda uskutočnila operácie na podporu slobody plavby (FONOP) s cieľom spochybníť nadmerné nároky Číny (a iných štátov), administratíva pôsobila dojemom - ktorý bol zaznamenaný v kľúčových krajinách, ako je Vietnam, že jej chýba celková stratégia na riešenie čínskeho postupu.³⁹

Začiatkom novembra 2022 sa stretli lídri oboch mocností Joe Biden a Si Ťin-pching na samite G20 v Indonézii v snahe zmierniť napätie medzi oboma krajinami. Výsledkom stretnutia bol dosiahnutý pokrok pri zmiernovaní napätia v oblastiach zmeny klímy, hospodárskej stability, zdravotnej a potravinovej bezpečnosti. Nevyriešené ostali mnohé ďalšie problémy ako rýchla vojenská modernizácia Číny a jej neliberálny prístup k ľudským právam, ktoré dopomohli dostať vzťahy medzi USA a Čínou na najnižší bod za posledné desaťročia.⁴⁰

Na samite NATO v Madride 28. júna. 2022 členovia NATO potvrdili svoj modus operandi a zaviazali sa chrániť bezpečnosť spojencov, ako aj slobodu a demokraciu. V dokumente Strategická koncepcia na rok 2022 aliancia vyzdvihla dve krajiny ako najväčšiu hrozbu pre členské štáty - Rusko a nové začlenenie - Čínu. V dokumente sa uvádza, že kroky Čínskej ľudovej republiky ako nedávne vojenské provokácie proti Taiwanu, agresívne námorné nároky v rámci svojej línie deviatich čiar, rozsiahla špionáž a kybernetická vojna proti západným inštitúciám, spochybňujú „záujmy, bezpečnosť a hodnoty“ aliancie.⁴¹ NATO varovalo, že čínska vláda „rýchlo rozširuje“ svoj jadrový potenciál bez toho, aby zvýšila transparentnosť alebo sa v dobrej viere zapojila do kontroly zbrojenia, a využíva ekonomický vplyv na „vytváranie strategických závislostí a posilňovanie svojho vplyvu“.⁴²

³⁹ BRANDS, Hal- COOPER,Zack. *Getting serious about strategy in the South China Sea* [online]. In: Naval War College Review, vol. 71, no. 1, 2018. . [cit. 2023- 01-18]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/26398089>

⁴⁰ LENDON, Brad. *US and China in first South China Sea encounter since Xi-Biden meeting* [online]. 29.11.2022. In: CNN. [cit. 2023- 01-18]. Dostupné na: <https://edition.cnn.com/2022/11/29/asia/us-navy-freedom-of-navigation-south-china-sea-intl-hnk-ml/index.html>

⁴¹ CARTER, Dylan. *NATO labels China threat to global security* [online]. In: The Brussels Times. 1.7.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.brusselstimes.com/247737/nato-labels-china-threat-to-global-security>

⁴² RUSSELL, Graham. *Nato leaders voice concern about threat China poses to world order for first time* [online]. In: The Guardian. 30.6.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2022/jun/30/nato-leaders-voice-concern-about-threat-china-poses-to-world-order-for-first-time>

3.3 Taiwan

Čína dala definitívne najavo, že Taiwan považuje za čínske územie, tvrdo presadzuje zmeny vo vnútornej politike Taiwanu, ktoré by ho mohli priviesť späť do určitej formy únie s Čínou, pokúša sa zablokovať dodávky zbraní z USA na Taiwan a využíva obchod na získanie hospodárskeho vplyvu. Nezverejnila však takú úroveň otvorených zdrojov údajov o vojenskej rovnováhe a vývoji v regióne, aké poskytli Taiwan a Spojené štáty. USA nikdy nesúhlasili so zastavením predaja zbraní a neformálnych vojenských vzťahov s Taiwanom, keď v roku 1979 nadviazali diplomatické vzťahy s Čínou - najmä ako súčasť spoločného americko-čínskeho úsilia čeliť tlaku Sovietskeho zväzu, hoci s Taiwanom prerušili diplomatické vzťahy. Odvtedy USA poskytuje významné dodávky zbraní v rámci zákona o vzťahoch s Taiwanom, ktorý bol prijatý krátko po nadviazaní vzťahov USA s Čínou a ktorý vyžaduje, aby Spojené štáty poskytli Taiwanu obranné zbrane na odvrátenie útoku zo strany Číny.⁴³ Spojené štáty rozšírili túto podporu v roku 1982 vydaním dokumentu Šesť záruk, ktoré znejú nasledovne:

1. USA nestanovia dátum ukončenia predaja zbraní Taiwanu
2. USA nesúhlasia s konzultáciami s Čínskou ľudovou republikou o predaji zbraní Taiwanu
3. USA nebudú sprostredkovateľom medzi Taiwanom a Čínou
4. USA nesúhlasia s revíziou zákona o vzťahoch s Taiwanom
5. USA nezmenia svoj postoj k suverenite nad Taiwanom
6. USA nebudú vyvíjať tlak na Taiwan, aby začal rokovania s Čínskou ľudovou republikou.⁴⁴

3.3.1 *Politika jednej Číny*

„Politika jednej Číny“ Spojených štátov nie je totožná s „princípom jednej Číny“ Pekingu. Peking sa riadi zásadou jednej Číny, podľa ktorej je Taiwan neodňateľnou súčasťou Číny a Čínska ľudová republika je jedinou legitímnou vládou. Politika Spojených štátov v

⁴³ CORDESMAN, Anthony et al. *China and Taiwan* [online]. In: China and the U.S.: Cooperation, competition, and/or conflict an experimental Assessment. Center for strategic and International Studies (CSIS). 2019. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/resrep22586.40>

⁴⁴ SHIRLEY, Kan. *US rebuts China on „six assurances“* [online]. In: Taipei Times. 5.9.2020. [cit. 2023- 04-27]. Dostupné na: <https://www.taipaitimes.com/News/editorials/archives/2020/09/05/2003742827>

oblasti jednej Číny uznáva pekinskú zásadu jednej Číny, ale výslovne s ňou nesúhlasí. Oficiálne Spojené štáty nezaujímajú stanovisko k štatútu Taiwanu.⁴⁵

Taiwan nie je uznávaný ako nezávislá krajina väčšinou sveta, dokonca ani Organizáciou Spojených národov. Podstupuje výnimočné pomenovania, len aby sa mohol zúčastniť na podujatiach a inštitúciách, ako sú olympijské hry a Svetová obchodná organizácia. Napriek tomu Taiwan udržiava živé hospodárske a kultúrne väzby so susednými krajinami a využíva svoj dlhodobý vzťah s USA na dosiahnutie ústupkov. Vo Washingtone zamestnáva malú skupinu vplyvných lobistov vrátane bývalého senátora Boba Dolea, ktorý podľa amerických médií pomohol zorganizovať kontakty, ktoré vyvrcholili kontroverzným telefonátom medzi Donaldom Trumpom a taiwanskou prezidentkou Tsai Ing-wen.

V súvislosti s Taiwanom je však medzinárodná situácia zložitá a citlivá. USA sa snaží nájsť rovnováhu medzi podporou Taiwanu a udržiavaním svojich vzťahov s Čínou, ktorá považuje Taiwan za svoju suverénnu oblasť. USA a Čína majú komplexné hospodárske a politické vzťahy, ktoré sa snažia udržiavať napriek rôznym názorovým rozdielom a sporom. USA sa preto snaží udržiavať stabilný a mierový vzťah s Taiwanom a zároveň riešiť problémy v súvislosti s jeho suverenitou a pozíciou v medzinárodnej politike. Pokiaľ ide o USA, môžu profitovať z formálnych vzťahov s Čínou, ktorá je ich najväčším zahraničným veriteľom a hlavným obchodným partnerom, a zároveň v tichosti naďalej udržiavať silné väzby s Taiwanom.⁴⁶

3.3.2 *Tri krízy v Taiwanskom prielive*

V minulosti sa vyskytli tri krízy v Taiwanskom prielive: prvá (1954-55), druhá (1958) a tretia (1995-96). Prvá a druhá kríza sa začali, keď komunistická Čínska ľudová republika ostreľovala ostrov Kinmen (Quemoy), ktorý bol v držbe Čínskej nacionalistickej republiky. Tretia kríza sa začala, keď Čínska ľudová republika vystrelila dva súbory rakiet, aby zastrašila taiwanských voličov v prvých prezidentských voľbách za prezidenta Lee Teng-huia so zahraničnou politikou odklonenou od politiky jednej Číny.

⁴⁵ JEONG, Andrew. *From the one-China policy to the Taiwan Relations Act, here's what to know* [online]. 6.8.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.washingtonpost.com/politics/2022/08/06/taiwan-china-policy-assurances-military/>

⁴⁶ BBC. *What is the „One China“ policy?* [online]. 6.10.2021. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-38285354>

Čína a Taiwan nechceli použiť silu na vyriešenie svojich bilaterálnych sporov a neuskutočnili sa medzi nimi ani žiadne rozhovory na politickej úrovni. Na mierové rokovania medzi oboma krajinami musela Čína najprv zastaviť svoje vojenské aktivity. Ak by ich Čína zastavila úplne, vznikla by možnosť nezávislosti Taiwanu a vniknutia cudzích vojenských síl do taiwanských teritoriálnych vôd. Kríza v Taiwanskom prielive poskytla USA zámienku na masové nasadenie vojenských síl vo východnej Ázii a umožnila USA získať vplyv v ázijsko-tichomorskom regióne. USA tiež uplatnila hospodárske sankcie proti Číne a obmedzila predaj určitého vojenského vybavenia do Číny. Okrem toho USA zahájila diplomatické úsilie na mierové riešenie krízy. USA spolu s Japonskom a Južnou Kóreou vydali spoločné vyhlásenie, v ktorom vyzvali obe strany, aby sa zdržali akýchkoľvek krokov, ktoré by mohli viesť k eskalácii napätia v oblasti. USA tiež iniciovala rozhovory medzi Taipei a Pekingom s cieľom riešiť problémy v súvislosti s ich vzťahmi. Tieto rozhovory sa konali v Singapure a ich výsledkom bolo dohoda o zlepšení vzájomných vzťahov a o dodržiavaní status quo (status quo je obrat pochádzajúci z latinčiny a znamená súčasný stav) v oblasti. Celkovo USA v roku 1996 zohrala dôležitú rolu pri riešení krízy v Taiwanskom prielive. Jej diplomatické a vojenské opatrenia a snaha o mierové riešenie krízy prispeli k stabilizácii situácie v danej oblasti.⁴⁷

V roku 2022 predsedníčka Snemovne reprezentantov USA Nancy Pelosiová navštívila Taiwan, čo v podstate vyvolalo „štvrtú taiwanskú krízu“ vzhľadom na zhoršujúci sa stav čínsko-amerických vzťahov.⁴⁸

3.3.3 *Posilňovanie vzťahov medzi USA a Taiwanom*

Politika USA voči Taiwanu sa mení spôsobom, ktorý Čína vníma ako viac antagonistický, najmä na pozadí zhoršujúcich sa vzťahov medzi USA a Čínou. Trumpova administratíva otvorene vyhlásila, že Čína je geopolitickým rivalom a revizionistickou mocnosťou, a zaviedla obchodné clá na mnohé čínske výrobky a sankcie proti oddeleniu vývoja zariadení čínskej Ústrednej vojenskej komisie.⁴⁹

⁴⁷ YAMANAKA, Karen. *Taiwan strait crisis: for the right to peace and security in East Asia* [online]. 18.8.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://internationalviewpoint.org/spip.php?article7781>

⁴⁸ Espeña, B. Joshua. *The Philippines and the fourth Taiwan Strait Crisis* [online]. In: *The Diplomat*. 8.9.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2022/09/the-philippines-and-the-fourth-taiwan-strait-crisis/>

⁴⁹ CHASE, S. Michael. *Averting a Cross-Strait Crisis: Contingency Planning Memorandum* [online]. No. 34, Council on foreign relations, 2019. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/resrep29913>

Od prerušenia diplomatických vzťahov s Taiwanom v roku 1979 všetky administratívy, s výnimkou administratívy prezidenta Trumpa, neskúmali Čínu v súvislosti s jej „politikou jednej Číny“. Napriek čínskym varovaniám a hrozbám však Trump zatlačil a podnikol niekoľko bezprecedentných krokov na prehĺbenie americko-taiwanských vzťahov. Teraz, na rozdiel od iných krajín, kde sa prezident Biden snaží zvrátiť alebo posunúť do minulosti diplomatickú politiku z čias Trumpa, Bidenova administratíva pokračuje v snahe o užšie vzťahy s Taiwanom.⁵⁰

Podpora Taiwanu zo strany USA je užitočná pri posilňovaní protičínskej koalície s ostatnými demokraciami. Náhle stiahnutie amerických vojsk z Afganistanu vyvolalo medzinárodnú kritiku, že Bidenova administratíva opustila spojenectvo v záujme vlastných národných záujmov. V tomto zmysle je ochrana a podpora demokracie na Taiwane užitočná pri potvrdzovaní vôle Bidenovej administratívy obnoviť spojenectvá založené na hodnotách a posilniť protičínsku koalíciu s ostatnými demokraciami.⁵¹

Dňa 5. augusta 2021 prezident Biden schválil prvý predaj zbraní Taiwanu: balík zbraní v hodnote 750 miliónov USD. Tento predaj predstavuje ďalší krok v sérii krokov, ktoré poukazujú na rozširovanie americko-taiwanských vzťahov.

Vzhľadom na zjavnú hospodársku a geopolitickú dôležitosť Taiwanu majú tvorcovia politiky USA pravdu, keď ho považujú za prioritu. Akékoľvek trvalé narušenie dodávateľského reťazca polovodičov spôsobené čínskou inváziou by mohlo ochromiť hospodárstvo USA a ohroziť národnú bezpečnosť. Celkovo možno povedať, že záujem Spojených štátov o autonómiu Taiwanu podčiarkuje význam rozumného a udržateľného plánu spolupráce s ostrovným štátom. Bidenova ochota podporiť Taiwan ukazuje, že dedičstvo Trumpovej politiky radikálne zmenilo angažovanosť USA. Pokračovaním v nastúpenej ceste však Bidenova administratíva riskuje ďalšie poškodenie americko-čínskych vzťahov a preto by podľa Hannah Grothusenovej, koordinátorky programu a výskumnej asistentky pre ekonomický program v Centre pre strategické a medzinárodné štúdie (CSIS), mal Biden starostlivo zvážiť výhody a riziká svojej angažovanosti s Taiwanom, aby vytvoril

⁵⁰ GROTHUSEN, Hannah. *How Biden is building on Trump's legacy in Taiwan* [online]. In: CSIS. 20.8.2021. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.csis.org/blogs/new-perspectives-asia/how-biden-building-trumps-legacy-taiwan>

⁵¹ GYU, Lee Dong. *Prospects for the Taiwan Issue in the Era of U.S.-China Strategic Competition* [online]. Asan Institute for policy Studies, 2021. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/resrep38731>

udržateľnú rovnováhu, ktorá nebude Spojené štáty nadmerne zaväzovať ani ignorovať potenciálne výhody partnerstva.⁵²

⁵² GROTHUSEN, Hannah. *How Biden is building on Trump's legacy in Taiwan* [online]. In: CSIS. 20.8.2021. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.csis.org/blogs/new-perspectives-asia/how-biden-building-trumps-legacy-taiwan>

4. Prognózy vývoja vzťahu medzi USA a Čínou

Vzťah medzi USA a Čínou je pravdepodobne najvýznamnejší bilaterálny vzťah na svete. USA a Čína sú hospodársky vzájomne závislé. USA sú najväčším vývozným trhom Číny a Čína je najväčším dovozným trhom USA. Čína sa spolieha na USA, pokiaľ ide o vývoz v hodnote približne 580 miliárd USD ročne, priame zahraničné investície v celkovej hodnote 124 miliárd USD, spoločné podniky v rýchlo sa rozvíjajúcich odvetviach a iné. USA sa spoliehajú na Čínu v oblasti hospodárskeho rastu investícií, toku ľudí, toku myšlienok a obchodu v kľúčových odvetviach.

Čína však prechádza na hospodársky model s vysokou pridanou hodnotou, vysokým rastom a špičkovými technológiami, aby nahradila svoj model založený na exporte lacného priemyselného tovaru, ktorý trpí rastúcou cenou práce. Čína chce etablovať svoje spoločnosti ako lídrov v odvetviach, ako sú 5G, umelá inteligencia, polovodiče a ďalšie.

V reakcii na to sa USA pokúšajú brzdiť rozvoj čínskych technológií, sčasti uvalením vývozných kontrol na amerických výrobcov technológií a dovozných kontrol na nákup čínskych technológií.⁵³

4.1 Spomaľovanie ekonomického rastu Číny

Podľa správy Ázijskej rozvojovej banky (ADB) sa očakáva, že hospodársky rast v Čínskej ľudovej republike (ČĽR) sa v roku 2022 zmierni na 3,3 % v dôsledku obmedzení súvisiacich s pandémiou COVID-19 a slabého spotrebiteľského dopytu.

Podľa aktualizovanej správy Asian Development Outlook (ADO) 2022 by hospodárstvo ČĽR malo v roku 2023 vzrásť o 4,5 %. Inflácia by sa mala v budúcom roku zrýchliť v dôsledku vyšších cien potravín.

Pandémia COVID-19 naďalej zaťažuje spotrebiteľskú dôveru v ČĽR, zatiaľ čo slabnuci sektor nehnuteľností brzdí investície. Zahraničný obchod by sa mal v druhej polovici roka 2022 zmierniť, keďže dopyt po spotrebnom tovare vo vyspelých ekonomikách sa v dôsledku rastúcej inflácie a cien energií zmierňuje. Očakáva sa však, že rast v druhej polovici roka podporia vyššie investície do infraštruktúry a vládne výdavky, keďže vláda sa snaží stimulovať dopyt domácností, podporiť sektor nehnuteľností a riešiť vysokú

⁵³ HASS, Ryan- BLANCHETTE, Jude. *Central Questions in U.S.-China relations amid global turbulence* [online]. In: CSIS. 21.7.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.csis.org/analysis/central-questions-us-china-relations-amid-global-turbulence>

nezamestnanosť mladých ľudí. Predpokladá sa, že inflácia spotrebiteľských cien v ČĽR bude v roku 2023 v priemere 2,5 %.

Medzi riziká ohrozujúce výhľad ČĽR patrí obnovenie epidémie COVID-19, ktorá bráni úplnému zotaveniu domáceho spotrebiteľského dopytu, ďalšie zhoršenie situácie na trhu nehnuteľností a rastúce riziká vo finančnom systéme - najmä v menších bankách, ktoré by mohli dočasne narušiť trh a vyvolať politické intervencie. Napätie v globálnych hodnotových reťazcoch spôsobené dočasným nedostatkom dodávok alebo dopravnými prekážkami, a pomalší než očakávaný rast vo vyspelých ekonomikách by tiež mohli ďalej tlmiť zahraničný obchod.⁵⁴

Čína je v súčasnosti krajinou s vyššími strednými príjmami. V budúcnosti bude dôležité, aby sa úsilie o zmiernenie chudoby čoraz viac zameriavalo na riešenie zraniteľnosti veľkého počtu ľudí, ktorí sa podľa štandardov krajín so strednými príjmami stále považujú za chudobných, vrátane ľudí žijúcich v mestských oblastiach.

Rýchly hospodársky rast Číny prekročil tempo inštitucionálneho rozvoja a v Číne existujú významné inštitucionálne a reformné medzery, ktoré je potrebné odstrániť, aby sa zabezpečila kvalitná a udržateľná cesta rastu. Úloha štátu sa musí vyvíjať a zamerať sa na zabezpečenie jasného, spravodlivého a stabilného podnikateľského prostredia, posilnenie regulačného systému a právneho štátu s cieľom ďalej podporovať trhovú súťaž, ako aj na zabezpečenie spravodlivého prístupu k verejným službám pre všetkých občanov.

V strednodobom horizonte čínska ekonomika naďalej čelí štrukturálnemu spomaleniu. Potenciálny rast má klesajúcu tendenciu, ktorá odráža nepriaznivé demografické ukazovatele, slabý rast produktivity a rastúce obmedzenia modelu rastu založeného na zadlžovaní a investíciách. V súvislosti s týmito výzvami je potrebné starostlivo kalibrovať makroekonomické politiky tak, aby nezhoršovali finančné riziká. Na oživenie prechodu na vyváženejší rast vysokej kvality sú potrebné štrukturálne reformy.⁵⁵

Čoraz ideologickejšie smerovanie čínskej politiky, vrátane väčšieho zapojenia štátu do hospodárstva, obmedzuje možnosti seba korekcie a hospodárskeho rastu. Táto dynamika oslabuje hospodárske základy globálnej moci Číny. Čoraz nacionalistickejšia diplomacia Číny tiež obmedzuje jej prítlačivosť v zahraničí.

⁵⁴ ADB. *Economic Growth in People's Republic of China to Moderate to 3,3% in 2022* [online]. 21.9.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.adb.org/news/economic-growth-peoples-republic-china-moderate-3-3-2022>

⁵⁵ The World Bank. *The World Bank in China*. 29.9.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/country/china/overview>

Na druhej strane, vojenská sila Číny v absolútnom vyjadrení rastie. Krajina je naďalej schopná mobilizovať obrovské zdroje a sústrediť ich na národné priority. Čína je svetovým lídrom v rastúcom počte oblastí, napr. v telekomunikačných technológiách 5G, rozpoznávaní tváre a hlasu, komerčných bezpilotných lietadlách, solárnych článkoch a mobilných platbách. S jednou pätinou ľudstva a ústredným postavením v mnohých globálnych hodnotových reťazcoch zostane Čína v dohľadnej budúcnosti z pohľadu USA hrozivou mocnosťou. Čína využíva aj rôzne nástroje na budovanie vplyvu v zahraničí. Sľubuje kontinuitu politiky a zameriava sa na pestovanie vzťahov s elitnými aktérmi v iných krajinách. Schopnosť Pekingu budovať vplyv v zahraničí by sa nemala podceňovať, aj keď ukazovatele, ako sú prieskumy verejnej mienky a finančné prostriedky na projekty iniciatívy Pásmo a cesta, majú klesajúcu tendenciu.⁵⁶

4.2 Rast vojenskej sily Číny

Mnohí západní pozorovatelia sa domnievajú, že v súčasnosti dochádza k hlbkej zmene globálnej rovnováhy vojenskej sily. Prezident Si Ťin-pching nariadil modernizáciu čínskych ozbrojených síl do roku 2035. Podľa jeho slov by sa do roku 2049 mali stať vojenskou mocnosťou „svetovej triedy“, schopnou „bojovať a vyhrávať vojny“. Čína buduje svoje ozbrojené sily rýchlym tempom, nedávno spustila na vodu novú lietadlovú loď Fujian, typ 003. Lietadlová loď bola spustená na vodu v Šanghaji v júni 2022 a je najmodernejšou vojnovou loďou, akú kedy Čína postavila. Americké námorníctvo predpokladá, že v rokoch 2020 až 2040 sa celkový počet lodí čínskeho námorníctva zvýši takmer o 40 %. Niektorí medzinárodní experti však kritizovali Čínu za „nedostatočnú transparentnosť“, pokiaľ ide o výdavky na obranu, a za „nedôsledné vykazovanie údajov“.⁵⁷

V roku 2020 USA odhadovali, že Čína disponuje jadrovými hlavicami v počte približne 200 kusov, a očakávali, že do desiatich rokov sa ich zásoby zdvojnásobia. Len o dva roky neskôr Čína dosiahla túto hranicu a podľa správy o vojenskej sile Číny v roku 2022 by mohla mať do roku 2035 približne 1 500 jadrových hlavíc, ak bude pokračovať v rozširovaní svojich zásob súčasným tempom. Čínska armáda, oficiálne známa ako Ľudová oslobodzovacia armáda, vyvíja aj vesmírne a protiraketové zbrane, pričom túto pokročilú

⁵⁶ HASS, Ryan- BLANCHETTE, Jude. *Central Questions in U.S.-China relations amid global turbulence* [online]. In: CSIS. 21.7.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.csis.org/analysis/central-questions-us-china-relations-amid-global-turbulence>

⁵⁷ BROWN, David. *Why China could win the new global arms race* [online]. In: BBC. 28.7.2022. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-59600475>

technológiu považuje za spôsob, ako odradiť vonkajšiu intervenciu v regionálnom vojenskom konflikte. Podľa správy Pentagon má Čína armádu s takmer 1 miliónom vojakov, najväčšie námorníctvo na svete podľa počtu lodí a tretie najväčšie vzdušné sily na svete.⁵⁸

Americká komisia pre národnú bezpečnosť v oblasti umelej inteligencie nedávno zverejnila svoju záverečnú správu, v ktorej uvádza Čínu ako strategického konkurenta Spojených štátov v tejto oblasti. Táto nová technológia umožňuje strojom vykazovať vlastnosti spojené s ľudským učením a riešením problémov a môže sa uplatniť v oblastiach, ako je rozpoznávanie tváre a reči, spracovanie prirodzeného jazyka a automatické uvažovanie. Hoci Čína dosiahla technologický pokrok v oblasti umelej inteligencie, autori správy považujú tento vývoj za hrozbu. Ako sa uvádza v správe, potenciálne hrozivé aplikácie sa môžu uskutočniť vo viacerých oblastiach.

Po prvé, umelá inteligencia zvyšuje hrozbu, ktorú predstavujú potenciálne kybernetické útoky prichádzajúce z Číny. Kybernetické útoky už boli použité na krádež obchodných a vládnych tajomstiev. Ochrana duševného vlastníctva bola ústrednou otázkou v obchodnej vojne medzi Čínou a USA a môže sa stať zraniteľnejšou, keď Čína zrýchli svoje schopnosti v oblasti umelej inteligencie.

Po druhé, Čína plánuje využiť umelú inteligenciu na kompenzáciu vojenskej prevahy USA zavedením typu „inteligentnej vojny“, ktorá sa viac spolieha na vytvorenie alternatívnej logistiky, obstarávania a výcviku, ako aj na bojové algoritmy. Bojové siete budú spájať systémy a budú sa využívať ozbrojené bezpilotné lietadlá s autonómnymi funkciami. Vojaci budú cvičení v živom a virtuálnom prostredí, ktoré integruje umelú inteligenciu. Umelá inteligencia urýchli proces, pomocou ktorého bude možné identifikovať a zasiahnuť cenné ciele vďaka zlepšeniu zberu a prenosu spravodajských informácií.

Po tretie, využívanie umelej inteligencie v národnom spravodajstve pomôže čínskym vládnym úradníkom presne určiť trendy a hrozby, ako aj použiť klamstvo a odhaliť zdroje a metódy.⁵⁹

⁵⁸ LIEBERMANN, Oren. *China could have 1500 nuclear warheads by 2035. Pentagon report* [online]. In: CNN. 29.11.2022. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://edition.cnn.com/2022/11/29/politics/china-nuclear-arsenal-military-power-report-pentagon/index.html>

⁵⁹ HSU, Sara. *China and artificial Intelligence* [online]. In: The diplomat. 19.4.2021. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2021/04/china-and-artificial-intelligence/>

4.3 Môže Taiwan spôsobiť vojnu medzi Čínou a USA?

Zahraničná politika USA je zvyčajne presná, ak ide o výsledok, ktorý chce dosiahnuť, ale pomerne flexibilná, pokiaľ ide o spôsoby jeho dosiahnutia. Ak však ide o Taiwan a politiku medzi úžinami, Spojené štáty nezvyčajne zmenili svoje obvyklé preferencie. Pokiaľ ide o budúcnosť Taiwanu a jeho vzťahy s Čínou, postoj Spojených štátov bol konzistentný: nechať na Peking a Tchaj-pej, aby vypracovali politické riešenie, ktoré bude prijateľné pre obe strany. Spojené štáty len trvajú na tom, aby sa tento proces uskutočnil prostredníctvom diplomacie, a nie nátlaku.⁶⁰ Nevyslovený rozmer tejto politiky je tiež jasný: ak Čína začne vojnu proti Taiwanu, Spojené štáty sú s Taiwanom. USA by mohli Taiwan podporiť rôznymi spôsobmi, vrátane vojenskej pomoci. USA a Taiwan majú uzavretú vzájomnú obrannú dohodu, ktorá zaväzuje USA poskytnúť Taiwanu potrebnú pomoc v prípade útoku. Konkrétne pomoc by závisela od okolností a rozsahu konfliktu. Ak konflikt začne Taiwan, ide na vlastnú päsť. Ani v tomto prípade neexistuje žiadna dvojznačnosť.⁶¹

„Vojne sa môžeme vyhnúť len tak, že sa na ňu pripravíme,“ povedala taiwanská prezidentka Tsai Ing-wen. V auguste 2022 Čína začala najväčšie vojenské cvičenia za celú generáciu - mnohí ich považujú za nácvik blokády alebo dokonca invázie. Čína sa netají ani svojimi zámermi a jasne vyjadruje, že sa musia zjednotiť s Taiwanom. Zhou Bo, bývalý plukovník čínskej armády, povedal: „*My v pevninskej Číne veríme, že Taiwan je súčasťou Číny a musíme sa s ním zjednotiť. Jedinou otázkou je, akými prostriedkami: či mierovými, alebo budeme musieť použiť silu.*“⁶²

Prezident USA, Joe Biden, zavŕšil rok 2022 podpisom zákona o výdavkoch na obranu, ktorý zahŕňa pomoc Taiwanu vo výške až 10 miliárd USD (9,4 miliardy eur). Biden v posledných mesiacoch pri viacerých príležitostiach čoraz otvorenejšie hovoril, že USA zasiahnu, ak Čína podnikne nevyprovokovaný útok. Výsledkom je kaskáda opatrení Bidenovej administratívy a Kongresu zameraných na podporu Taiwanu, odpor voči Číne alebo na oboje - od návštevy predsedníčky Snemovne reprezentantov Nancy Pelosiovej v

⁶⁰ HAMRE, J. John. *Are Washington and Beijing on a collision course over Taiwan?* [online]. In: CSIS. 6.10.2022. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://www.csis.org/analysis/are-washington-and-beijing-collision-course-over-taiwan>

⁶¹ HAMRE, J. John. *Are Washington and Beijing on a collision course over Taiwan?* [online]. In: CSIS. 6.10.2022. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://www.csis.org/analysis/are-washington-and-beijing-collision-course-over-taiwan>

⁶² WALKER, Richard. *China and the US: On collision course for war over Taiwan* [online]. 29.12.2022. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://www.dw.com/en/china-and-the-us-on-collision-course-for-war-over-taiwan/a-64225119>

Taipei, cez obmedzenie vývozu polovodičových technológií až po najnovšie kroky v oblasti vojenskej pomoci Taiwanu.⁶³

Treba si taktiež uvedomiť, že pre Taiwan neexistuje žiaden „ukrajinský model“, kde pomoc USA a Západu pomaly prúdila na Ukrajinu dlho po tom, ako Rusko začalo inváziu do susednej krajiny a žiadne jednotky USA ani NATO aktívne nebojujú proti Rusku. Keby sa však začala vojna na Taiwane, nie je možné na neho dostať žiadne jednotky ani zásoby. Ak Washington chce splniť niektoré z odporúčaní CSIS pre úspech v konflikte na Taiwan, bude musieť začať konať čoskoro. Medzi odporúčania patrí posilnenie amerických základní v Japonsku a na Guame proti čínskym raketovým útokom, presunutie amerických námorných síl na menšie a odolnejšie lode, uprednostnenie ponoriek, uprednostnenie udržateľných bombardovacích síl pred stíhacími silami, výroba väčšieho počtu lacnejších stíhačiek, dotlačenie Taiwanu k podobnej stratégii a vyzbrojenie sa jednoduchšími zbraňovými platformami namiesto drahých lodí, ktoré pravdepodobne neprežijú prvý čínsky úder.⁶⁴

Treba si uvedomiť, že konflikt o Taiwan by v konečnom dôsledku mohol spôsobiť po prvé všeobecnú vojnu, do ktorej by sa zapojili najmenej tri alebo štyri krajiny vrátane troch najväčších ekonomík sveta, USA, Číny a Japonska. Po druhé, desiatky, ak nie stovky tisíc mŕtvych taiwanských civilistov. Po tretie, zrútenie svetovej ekonomiky.⁶⁵

⁶³ WALKER, Richard. *China and the US: On collision course for war over Taiwan* [online]. 29.12.2022. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://www.dw.com/en/china-and-the-us-on-collision-course-for-war-over-taiwan/a-64225119>

⁶⁴ LENDON, Brad- LIEBERMANN, Oren. *War game suggests Chinese invasion of Taiwan would fail at a huge cost to US, Chinese and Taiwanese militaries* [online]. In: CNN. 9.1.2023. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://edition.cnn.com/2023/01/09/politics/taiwan-invasion-war-game-intl-hnk-ml/index.html>

⁶⁵ WALKER, Richard. *China and the US: On collision course for war over Taiwan* [online]. 29.12.2022. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://www.dw.com/en/china-and-the-us-on-collision-course-for-war-over-taiwan/a-64225119>

Záver

Dynamický vzťah medzi USA a Čínou prináša do diania v geopolitickom priestore množstvo scenárov vývoja a smerovania stability medzinárodného spoločenstva. To ako sa budú záležitostí vyvíjať medzi týmito dvoma veľmocami ovplyvňuje množstvo rôznych faktorov. My sme sa v našej bakalárskej práci pozreli na tie najvýznamnejšie a následne sme ich analyzovali. Napriek mnohým nezhodám, USA a Číne sa stále podarilo vrátiť ich vzťah na aspoň kooperatívnu úroveň, keďže sú na sebe z mnohých hľadísk závislé. Keď došlo k obchodnej vojne za vlády prezidenta Trumpa, následky pocítili obyvatelia oboch krajín. Za posledné desaťročia sa v USA striedali demokrati a republikáni. Ich rozdielne prístupy ovplyvňovali reakcie USA na konkrétne situácie, ktorým museli čeliť popri vzostupe Číny.

V prvej kapitole našej bakalárskej práce sme sa zamerali na východiskovú situáciu Číny, „ping-pongovú diplomaciu“ a na jedného z najvýznamnejších lídrov Číny- Teng Siao-pchinga, vďaka ktorému sa Čína dostala tam kde je dnes. Teng Siao-pching zaviedol významné reformy ako 4 modernizácie. Jeho najväčším úspechom však bola politika „otvorených dverí“, vďaka ktorej sa Čína začala otvárať zahraničnému obchodu, investíciám a stala sa z nej jedna z najväčších ekonomík súčasnosti. V prvej kapitole sme sa tiež pozreli na to, aká je momentálne pozícia Číny.

V tretej kapitole sme rozobrali jednotlivé reakcie USA na postupný vzostup Číny. Všimli sme si, že na základe politík prezidentov sa líšili aj reakcie USA. Pozreli sme sa na významné míľniky v obchodných vzťahov medzi USA a Čínou, akými sú napríklad Zákon o vzťahoch medzi USA a Čínou z roku 2000, globálna finančná kríza, obchodná vojna, ale aj opatrenia súčasného amerického prezidenta Bidena.

Analyzovali sme aj vojensko-bezpečnostné vzťahy medzi USA a Čínou. Keďže Čína podstatne napreduje vo vojenskej modernizácii, predstavitelia USA sa zaoberajú rôznymi scenármi, ktoré by mohli nastať v súvislosti so spormi o Juhočínske more či o Taiwan. V roku 2022 vyhlásilo NATO Čínu spolu s Ruskom za najväčšiu hrozbu pre členské štáty, keďže nedodržiavaním medzinárodného poriadku môžu vážne narušiť jeho fungovanie. Ďalším problémom je nedostatočná transparentnosť Číny pri navyšovaní svojich jadrových zbraní. Pre zachovanie demokratických hodnôt považujeme prípravu obrany USA za vhodnú, keďže aj ruská invázia na Ukrajinu ukázala, že ani v dnešnej vyspelej spoločnosti sa nedokážeme vyhnúť vojnám.

V poslednej kapitole sme sa zamerali na prognózy vývoja vzťahu medzi oboma veľmocami. Z ekonomického hľadiska sme sa pozreli na prognózy ekonomického rastu

Číny, ktorý sa podľa nášho názoru bude spomaľovať kvôli inflácii či pandémie Covid-19. Čo sa týka vojenskej sily Číny, očakávame rast, keďže súčasný prezident Si Ťin-pching nariadil modernizáciu čínskych ozbrojených síl do roku 2035. Čína sa tiež stáva strategickým konkurentom pre USA v oblasti umelej inteligencie. Využitie umelej inteligencie môže viesť k zvýšeným kybernetickým útokom, či „inteligentnej vojne“.

V posledných mesiacoch sa vyhrotila situácia s Taiwanom, kde mala doteraz USA celkom konzistentný postoj. V súčasnosti sa USA riadia politikou, že ak Čína začne vojnu proti Taiwanu, Spojené štáty budú Taiwan podporovať napríklad vojenskou pomocou vo forme dodávok zbraní a technológií. Ak konflikt začne Taiwan, je na vlastnú päsť. Problém ostáva otázka zásobovania, ak by ku konfliktu skutočne došlo. Kvôli geografickému položeniu Taiwanu by ho nebolo možné zásobovať počas konfliktu a preto sa USA musí rozhodnúť už teraz aké stanovisko zaujme.

Zoznam použitej literatúry

1. ADB. *Economic Growth in People's Republic of China to Moderate to 3,3% in 2022* [online]. 21.9.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.adb.org/news/economic-growth-peoples-republic-china-moderate-3-3-2022>
2. BBC. *What is the „One China“ policy?* [online]. 6.10.2021. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-38285354>
3. BLUSTEIN, Paul. *The untold story of how George W. Bush lost China* [online]. In: *Foreign policy*. 2.10.2019. [cit. 2022- 11-12]. Dostupné na: <https://foreignpolicy.com/2019/10/04/the-untold-story-of-how-george-w-bush-lost-china/>
4. BRANDS, Hal- COOPER,Zack. *Getting serious about strategy in the South China Sea* [online]. In: *Naval War College Review*, vol. 71, no. 1, 2018. . [cit. 2023- 01-18]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/26398089>
5. BROWN, David. *Why China could win the new global arms race* [online]. In: BBC. 28.7.2022. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-59600475>
6. CALIENDO, Lorenzo- PARRO Fernando. *Lessons from U.S.-CHINA trade relations* [online]. In: *NBER Working Paper No. 30335*. Cambridge. August 2022. [cit. 2022- 11-10]. Dostupné na: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w30335/w30335.pdf
7. CANRONG, Jin. *How America's relationship with China changed under Obama* [online]. In: *World economic forum*. 14.12.2016. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.weforum.org/agenda/2016/12/america-china-relationship/>
8. CARTER, Dylan. *NATO labels China threat to global security* [online]. In: *The Brussels Times*. 1.7.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.brusselstimes.com/247737/nato-labels-china-threat-to-global-security>
9. CORDESMAN, Anthony et al. *China and Taiwan* [online]. In: *China and the U.S.: Cooperation, competition, and/or conflict an experimental Assessment*. Center for strategic and International Studies (CSIS). 2019. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/resrep22586.40>

10. COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS. *Biden in the World: What a U.S. Presidential Transition Means* [online]. 2020. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/resrep29916>
11. DAVIS, Bob. *When the world opened the gates of China* [online]. In: *The Wall Street Journal*. 27.7.2018. [cit. 2023- 04-18]. Dostupné na: <https://www.wsj.com/articles/when-the-world-opened-the-gates-of-china-1532701482>
12. DOLLAR, David. *U.S.-China trade war has its seeds in the financial crisis* [online]. In: *Brookings*. 14.9.2018. [cit. 2022- 11-13]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/09/14/u-s-china-trade-war-has-its-seeds-in-the-financial-crisis/>
13. Espeña, B. Joshua. *The Philippines and the fourth Taiwan Strait Crisis* [online]. In: *The Diplomat*. 8.9.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2022/09/the-philippines-and-the-fourth-taiwan-strait-crisis/>
14. FORSBY, Andreas Bøje. *The South China Sea: STILL AN ARENA FOR US-CHINESE GEOPOLITICAL RIVALRY?* [online]. In: *STRIKING A NEW BALANCE?: US-China Relations under Trump*. Danish Institute for International Studies, 2017, pp. 37–45. [cit. 2023- 01-18]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/resrep17380.8>. Accessed 18 Jan. 2023.
15. GANG, Chen. *Xi Jinping is stronger than ever, but China's future is uncertain*. [online] 15.10.2022. [cit. 2022- 10-18]. Dostupné na: <https://www.aljazeera.com/opinions/2022/10/15/xi-jinping-is-stronger-than-ever-but-chinas-future-is-uncertain>
16. GROSSMAN, Derek- MEYERS Speed John. *Minding the Gaps: US Military Strategy toward China* [online]. In: *Strategic Studies Quarterly*, vol. 13, no. 4, 2019. [cit. 2023- 01-18]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/26815048>
17. GROTHUSEN, Hannah. *How Biden is building on Trump's legacy in Taiwan* [online]. In: *CSIS*. 20.8.2021. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.csis.org/blogs/new-perspectives-asia/how-biden-building-trumps-legacy-taiwan>
18. GYU, Lee Dong. *Prospects for the Taiwan Issue in the Era of U.S.-China Strategic Competition* [online]. *Asan Institute for policy Studies*, 2021. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/resrep38731>
19. HASS, Ryan- BLANCHETTE, Jude. *Central Questions in U.S.-China relations amid global turbulence* [online]. In: *CSIS*. 21.7.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na:

- <https://www.csis.org/analysis/central-questions-us-china-relations-amid-global-turbulence>
20. HAMRE, J. John. *Are Washington and Beijing on a collision course over Taiwan?* [online]. In: CSIS. 6.10.2022. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://www.csis.org/analysis/are-washington-and-beijing-collision-course-over-taiwan>
 21. HASS, Ryan- DENMARK, Abraham. *More pain than gain: How the US-China trade war hurt America* [online]. In: Brookings. 7.8.2020. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/08/07/more-pain-than-gain-how-the-us-china-trade-war-hurt-america/>
 22. HOFMAN, Bert. *Reflections of forty years of China's reforms* [online]. 1.2.2018. [cit. 2022- 02-13]. Dostupné na: <https://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/reflections-on-forty-years-of-china-reforms>
 23. HSU, Sara. *China and artificial Intelligence* [online]. In: The diplomat. 19.4.2021. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2021/04/china-and-artificial-intelligence/>
 24. CHASE, S. Michael. *Averting a Cross-Strait Crisis: Contingency Planning Memorandum* [online]. No. 34, Council on foreign relations, 2019. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/resrep29913>
 25. CHOW, Gregory C. *China's 40 years of reform and development* [online]. ANU Press. 2018. [cit. 2022- 10-18]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/j.ctv5cgbnk.14>
 26. JEONG, Andrew. *From the one-China policy to the Taiwan Relations Act, here's what to know* [online]. 6.8.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.washingtonpost.com/politics/2022/08/06/taiwan-china-policy-assurances-military/>
 27. JOFFE, Ellis. *Between two plenums: China's intraleadership conflict* [online]. University of Michigan Press, U of M Center for chinese studies, 2021. 88 s. [cit. 2022- 10-14]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/10.3998/mpub.19256.6>
 28. JOSEPH, William A. *A Tragedy of Good Intentions: Post-Mao Views of the Great Leap Forward* [online]. In: *Modern China*, vol. 12, no. 4. Sage Publications, Incs. 1986. s. 419–57. ISSN: 0097-7004, 1552-6836 [cit. 2022- 10-14]. Dostupné na: *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/189257>

29. KENNEDY, Scott-MAZZOCCO, Ilaria. *The China Shock: Reevaluating the Debate* [online]. 14.10.2022. [cit. 2023- 04-18]. Dostupné na: <https://bigdatachina.csis.org/the-china-shock-reevaluating-the-debate/>
30. KIM, Min-Hyung. *A real driver of US-China trade conflict: The Sino-US competition for global hegemony and its implications for the future* [online]. In: International trade, politics and development. Vol. 3, Issue 1. ISSN: 2586-3932. 4.2.2019. [cit. 2022- 11-13]. Dostupné na: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ITPD-02-2019-003/full/html>
31. LENDON, Brad. *US and China in first South China Sea encounter since Xi-Biden meeting* [online]. 29.11.2022. In: CNN. [cit. 2023- 01-18]. Dostupné na: <https://edition.cnn.com/2022/11/29/asia/us-navy-freedom-of-navigation-south-china-sea-intl-hnk-ml/index.html>
32. LENDON, Brad- LIEBERMANN, Oren. *War game suggests Chinese invasion of Taiwan would fail at a huge cost to US, Chinese and Taiwanese militaries* [online]. In: CNN. 9.1.2023. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://edition.cnn.com/2023/01/09/politics/taiwan-invasion-war-game-intl-hnk-ml/index.html>
33. LI, Cheng. *Assessing U.S.-China relations under the Obama administration* [online]. In: Brookings. 30.8.2016. [cit. 2022- 11-13]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/opinions/assessing-u-s-china-relations-under-the-obama-administration/>
34. Library of Congress. *U.S. Trade with China: Selected resources* [online]. [cit. 2022- 11-10]. Dostupné na: <https://guides.loc.gov/us-trade-with-china>
35. LIEBERMANN, Oren. *China could have 1500 nuclear warheads by 2035. Pentagon report* [online]. In: CNN. 29.11.2022. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://edition.cnn.com/2022/11/29/politics/china-nuclear-arsenal-military-power-report-pentagon/index.html>
36. LINCICOME, Scott. *Testing the „China Shock“: Was normalizing Trade with China a mistake?* [online]. Cato Institute, Policy analysis, No. 895, 8.7.2020. [cit. 2022- 11-11]. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3660035
37. LONGLEY, Robert. *What was the open door policy in China? Definition and impact* [online]. In: ThoughtCO. 29.8.2019. [cit. 2022- 10-18]. Dostupné na: <https://www.thoughtco.com/open-door-policy-definition-4767079>

38. MAAN, Ashu. *The US policy toward China: Obama, Trump, and Biden administrations* [online]. 10.12.2021. [cit. 2022- 11-13]. Dostupné na: <https://icsin.org/blogs/2021/12/10/the-us-policy-towards-china-obama-trump-and-biden-administrations/>
39. McLAUGHLIN, Madeline. *U.S. Strategy in the South China Sea* [online]. In: American Security Project. 1.10.2020. [cit. 2023- 01-18]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/resrep26608>
40. MILLWOOD, Pete. The myths and realities of Ping-pong diplomacy [online]. 29.4.2021. [cit. 2022- 11-10]. Dostupné na: <https://www.historytoday.com/miscellanies/myths-and-realities-ping-pong-diplomacy>
41. MOUSAVIZADEH, Philip. *The Biden Administration's China Policy: An Inventory of Actions to Address the Challenge* [online]. In: Just Security. 8.7.2022. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.justsecurity.org/82252/the-biden-administrations-china-policy-an-inventory-of-actions-to-address-the-challenge/>
42. PAAL, Douglas. "The United States and Asia in 2011: Obama Determined to Bring America 'Back' to Asia." *Asian Survey*, vol. 52, no. 1, 2012, pp. 6–14. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1525/as.2012.52.1.6>.
43. PASZAK, Pawel. *China's growing influence in international organizations*. 14.10.2020. [cit. 2022- 10-18]. Dostupné na: <https://warsawinstitute.org/chinas-growing-influence-international-organizations/>
44. POMPEO, R. Michael. *U.S. Position on Maritime Claims in the South China Sea*. In: U.S. Department of State. Tlačové vyhlásenie. 13.7.2022. [cit. 2023- 04-18]. Dostupné na: <https://2017-2021.state.gov/u-s-position-on-maritime-claims-in-the-south-china-sea/index.html>
45. PRASAD ,Eswar. *The effect of the crisis on the U.S.-China economic relationship* [online]. In: Brookings. [cit. 2023- 04-19]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/testimonies/the-effect-of-the-crisis-on-the-u-s-china-economic-relationship/>
46. ROBERTS, Guy. *Acknowledge and Commit, Disagree and Continue: US China Policy for the 21st Century* [online]. In: Security Challenges, vol. 10, no. 1, 2014, pp. 87-104. [cit. 2022- 11-12]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/26462932>.
47. RUANO, Lorena. *World trade and Trump* [online]. In: European Union Institute for Security Studies. 2017. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/resrep06920>

48. RUSSELL, Graham. *Nato leaders voice concern about threat China poses to world order for first time* [online]. In: The Guardian. 30.6.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2022/jun/30/nato-leaders-voice-concern-about-threat-china-poses-to-world-order-for-first-time>
49. SHIRLEY, Kan. *US rebuts China on „six assurances“* [online]. In: Taipei Times. 5.9.2020. [cit. 2023- 04-27]. Dostupné na: <https://www.taipetitimes.com/News/editorials/archives/2020/09/05/2003742827>
50. THE WORLD BANK. *The World Bank in China*. 22.9.2022. [cit. 2022- 10-18]. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/country/china/overview>
51. WALKER, Richard. *China and the US: On collision course for war over Taiwan* [online]. 29.12.2022. [cit. 2023- 01-22]. Dostupné na: <https://www.dw.com/en/china-and-the-us-on-collision-course-for-war-over-taiwan/a-64225119>
52. YAMANAKA, Karen. *Taiwan strait crisis: for the right to peace and security in East Asia* [online]. 18.8.2022. [cit. 2023- 01-19]. Dostupné na: <https://internationalviewpoint.org/spip.php?article7781>
53. ZHOU, Cissy- BERMINGHAM, Finbarr. *Barack Obama: „I could not have a trade war“ with China due to global financial crisis* [online]. 17.11.2020. [cit. 2023- 01-12]. Dostupné na: <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3110249/barack-obama-i-could-not-have-trade-war-china-due-global>